

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

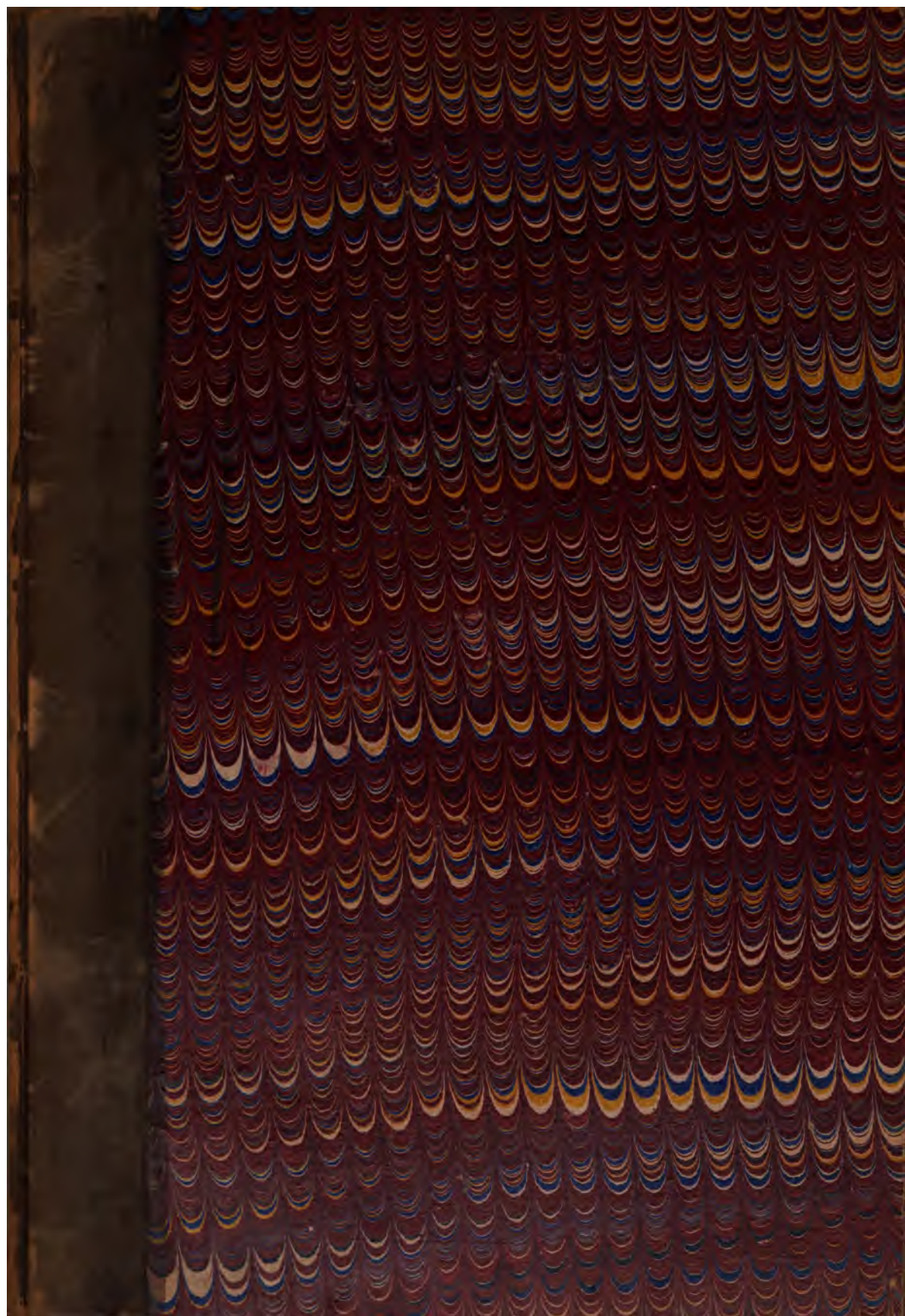
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

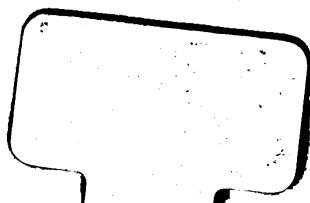
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

00089903Z

REGIA POTESTAS
QVAE FVERIT SECVNDVM HOMERVVM.

AVCTOR

EDM. VECKENSTEDT
DR. PHIL.

HALIS,

SVMPITIBVS G. AEMILII BARTHELII.

MDCCCLXVII.

293. h. 5.

REGIA POTESTAS QVAE FVERIT SECVNDVM HOMERV.

Quae fuerit apud Graecos tempore heroico regia potestas cum in disceptationem vocatum sit a multis viris doctis, non mirum est usque ad hoc tempus inter contrarias sententias non esse diiudicatum. Carmina enim homerica, ex quibus solis cognitionem illius temporis haurimus, non primum statum populi exorientis civilem proponunt, sed condicionem rerum publicarum et privatarum, quae cum non unius poetae ingenio excogitata videatur, prorsus remota esse potest a vero. Contra sane sentiunt, pristinum illum statum bene perspicui posse, ei qui Wolfii coniecturas probant et secundum Lachmannum Iliadem et Odysseam contextam esse ex variis carminibus popularibus putant. Haud enim dubium est quin illa carmina si popularia essent, verum tantum in conspectu positura essent. Ex natura artis poeticae enim res ipsae tantum carminibus popularibus proponi videntur animumque poetarum rebus ipsis adeo occupari censemus, ut illi nihil fere de suo addant. Quae popularia carmina omnia cum elegantiores quoque homines, quamvis aliena sint a perfecta formarum pulchritudine, rerum vi atque potentia vinciant, haud dubie laude dignissima sunt, sed si perfectionis laudem sibi vindicare possunt, brevia tantum poemata esse debent, quae cum unica animi temperatione accurate sint condita, artem tamen multarum rerum perfecte componendarum non exhibent. Ut Hispani atque Arabes Hispanienses cum multorum versuum carmina ex tempore condiderunt, praeclaros aliquot locos fervore poetico ad summum perduxerunt, numquam totum carmen bene composuerunt, ut Ed-dae poemata atque Suecorum carmina popularia eiusdem sunt habitus. Homeri vero carmen utrumque ita uno animo, ita eadem cogitatione

est perceptum, ut neque eae quae inter se pugnant res minores neque interpolationes probare ullo modo possint, non poetam unum condidisse Iliadis carmen non unum poetam Odysseam. (Ersch und Gruber, Encykl. Bergk, Griech. Litt. S. 320 — 330.)

Est autem componendi ars summa atque summi tantum artifices et carmina epica et fabulas bene componunt; ut inter pictores Raphael summus componendi artifex sit habendus, ut Michelangelus pictores Germanos recte reprehendat, quod non possint tabulas sive imagines pingendas componere, ut Germanorum poetae epici non felicius artem colant: nam Wolframii Eschenbachiensis Parcial et Godofredi Argentoratensis Tristan et Isolt, quamquam omnibus laudibus sunt extollendi, non tamen fabulas bene compositas exhibent, quippe quae consueti more ab Adamo initium capiant: atque Gudrun, carmen nostrum, tria certe hominum genera tangit. Quam poetarum artem inferiorem optime iam Aristoteles vituperat in libro de arte poetica, cap. XXIII, §. 3.

Ac Lachmannus quoque in epistola ad Lehrsium missa (Friedländer, die hom. Kritik von Wolf bis Grote, prooem. in pag. VIII) illam facultatem, unitatem poeticam epopeiarum veluti de Achillis ira vel Ulixis reditu eligendi in animum et arte et intellectu egregium quadrare, optime dicit; quam unitatem simpliciore poetarum epicorum aetate non a poeta confici sed fabula ipsa animis omnium, quibus singula sint tradita, iniici docet. Sed quod eius rei exemplum Niblungiadem tantum profert, perperam egit cum quaestio de illo ipso carmine sit instituta. Nec minus recte Lachmannianam argumentandi rationem secutus Arminius Koechly editis Iliadis carminibus sedecim „scholarum in usum“ meliorem viam munire studuit eis qui rectam fabulae seriem sequi volunt: attamen quaecunque exhibuit non ad suam sententiam probandam verum ad poetae artem illustrandam pertinent.¹

Poetam igitur certum quendam quod Ilias prodit atque alium ingenii mitioris Odyssea² et diversitatem rerum multarum inde nasci fa-

¹ Tanti autem momenti res est, ut si Lachmanni rationem secuti essemus, hoc nostrum opusculum prorsus aliter exarandum fuisset, quippe in quo ad explicandam potestatem regiam usi simus plus quadringentis locis, quorum magnam partem respuere deberemus si virum doctissimum sequeremur: ex Iliadis carmine enim altero et nono centum et triginta locos sumsimus, quorum maximam partem spuriam ille habet libello, cui inscripsit: Betrachtungen über Homers Ilias, 2. Aufl. S. 11. 12. 13. Mit Zusätzen von M. Haupt. S. 102. 104.

² Neque tamen dum hanc Bergkii sententiam probamus, omnia eius argumenta se-

cile perspicimus; nec miramur in diversissimas sententias eos viros doctos abuisse, qui de republica homerica egerunt, ut facile hoc quoque loco quis dicat, rem quae sit perspicui non posse. Nam profecto ubi verum non per se intelligitur ut omnes cogantur inter se consentire, ex natura animi humani homines suas ipsi cogitationes easque alias aliis temporibus rebus subiiciunt. Rem vero dubiam rempublicam homericam quoque esse cum facile appareat, regiam potestatem liceat paucis attingere diversissime explicatam.

Itaque iam ex antiquissimis temporibus non deerant, qui regiam dignitatem atque potestatem optimam regendae civitatis formam haberent et ad suam sententiam dictis summorum virorum firmandam Homeri versibus uterentur II 204, 4:

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίῃ· εἷς κοίρανος ἔστω
εἷς βασιλεὺς ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω.

(7 Reden vom Jahr 1851. Dr. C. Heiland, p. 115, 116. ³)

Regiam potestatem ex illis versibus dei gratia existere, prae ceteris Naegelsbachius professus (C. E. v. Naegelsbach, hom. Theol. II. Aufl. §. 45) potestatem docet regi non magis a populo esse tributam quam hero a liberis; eamque regem non pacto⁴ vel creatione sed a Iove ipso accepisse; quam sententiam non solum apud poetam interdum legi, sed inveni etiam poetam huius auctoritatis sibi conscium compluribus locis illam sententiam ex thesauris doctrinae suae proferentem (er hat über dieselbe ein mehrfach theoretisch sich aussprechendes Bewusstsein 5. Abschn. §. 45.) Contrariam fere de potestate regia sententiam Schoemannus est professus. Legimus enim haec (Griech. Alterthümer, Bd. 1.

quimur veluti quae dixit de poetis sive vatibus homericis (in historia litterarum graecarum p. 323) contra quae comparandi sunt Iliadis loci III 54; IX 186—8, 194; XVIII 604, 493, 569; XXIV 720; I 472, 603; II 595—600; XIII 637 (731); III 393; VII 241; X 13; XXII 391; XXIV 63.

³ Quos ipsos versus Schoemannus quidem de duobus vel pluribus unius civitatis regibus intellexit, quorum quis primus atque summus sit non appareat; alii de multis viris nobilibus potestate ornatis non optime rem publicam regentibus — quorum malum imperium Aristoteles (Pol. IV, 4, 4) exponit homines saepe expertos esse — Lachmannus vero cum Hauptio eiecit versus II 194—7, 203—205 (Betrachtungen über Hom. Ilias von K. Lachmann, 2. Aufl. S. 12) neque negari potest, nimium cogitationis de rebus publicis his versibus contineri. (E. Curtius, Griech. Gesch. 1. Bd. p. 124.)

⁴ Sed 24, 483 ab ipso Iove dicta legimus

ὄρμα πιστὰ ταμόντες ὁ μὲν βασιλευέτω αἰεὶ —

2. Aufl. p. 25.) De regis ratione vivendi atque eius consuetudine cum nobilibus atque populo, singula non multum extant; ea quae inveniuntur probant regem esse primum inter pares. Ab his prorsus alienam Aristoteles in optimo illo libro de civitate scripto sententiam proposuit. Regia enim potestas tempore heroico secundum Aristotelem manavit ex fonte diversissimo, civium voluntate. Pol. III 9, §. 7:

Τέταρτον δ' εἶδος μοναρχίας βασιλικῆς αἱ κατὰ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους ἐκοῦσαι τε καὶ πάτριαι γιγνόμεναι κατὰ νόμον· διὰ γὰρ κ. τ. λ. — ἐγένοντο βασιλεῖς ἐκόντων καὶ τοῖς παραλαμβάνουσι πατέριοι et Pol. III 10, §. 1. Βασιλείας μὲν οὖν εἶδη ταῦτα, τέτταρα τὸν ἀριθμὸν, μία μὲν ἡ περὶ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους — — — αὕτη δ' ἦν ἐκόντων μὲν, ἐπὶ τισὶ δ' ὠρισμένοις· στρατηγὸς γὰρ ἦν καὶ δικαστὴς ὁ βασιλεὺς, καὶ τῶν πρὸς τοὺς Θεοὺς κύριος.⁵

Sed necesse est reipublicae ipsius finem anquiramus, quo melius ad Homericam definiendam pervenire possimus. Aristoteles autem summus fere omnium qui de republica scripserunt, optime ex natura hominum praeclarissime docet civitatis fundamenta iaci his verbis Pol. I 1, §. 9: *φανερὸν ὅτι τῶν φύσει ἡ πόλις ἐστί, καὶ ὅτι ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῷον.*

Quocum consentit Hegelius (Grundlinien der Philosophie des Rechts, Ges. Werke, Band 8, S. 116, 117.) „Rationi est consentaneum hominem vivere in republica et si nulla respublica sit, ratio poscit ut eius fundamenta iaciantur“ — et ipsum Aristotelem ingenii acumine vincit summo dicto: „Aetate recentiori multum respublica profecit ut nunc

⁵ Quae sententiarum diversitas quomodo ex ipso carmine fluere potuerit, exemplum proferamus. Ex Odysseae carminis loco 6, 7—10 regem omnia efficere apud Phaeaces colligas

ἐνθεν ἀναστήσας ἄγε Ναυσίθοος Θεοειδῆς

*ἀμφὶ δὲ τείχος ἔλασσε πόλει καὶ εἰδήματο οἴκους
καὶ νηὺς ποίησε Θεῶν καὶ ἐδάσσατ' ἀρούρας.*

Alia vero docent 13, 210—12 secundum quos versus apud Phaeacum principes summa protestas videtur fuisse

*Φαίηκων ἐγγύτορες ἠδὲ μέδοντες,
οἳ μ' εἰς ἄλλην γαῖαν ἀπήγαγον, ἥτε μ' ἔφαντο
ἄξιον εἰς Ἰθάκην εὐδεῖλον, οὐδ' ἐτέλεσαν·*

atque Ulixes a rege et omni populo, ut redire sibi liceret, petierat 8, 156, 7.

*νῦν δὲ μεθ' ὑμετέρῃ ἀγορῇ νόστοιο χαρίζων
ἡμαι, λισσόμενος βασιλῆα τε πάντα τε δῆμον·*

sit sibi finis per se." (Compar. F. Hegelii Encyclop. der philos. Wissenschaften 4. Aufl. ed. C. Rosenkranz. §. 549 S. 484.)

Fundamenta igitur civitatis contra Thucydidis sententiam qui rempublicam esse censuit societatem humanam a praedonibus et piratis cives suos defendentem, cum Aristotele et cum Hegelio posita esse in ingenio humano invenimus, ita ut ipsa respublica sit finis per se. Rei-publicae autem initium quod cognosci possit, capimus ex eo tempore quo homines desierint circumvagari ferarum modo, ut quieti non solum ad iura privata, quibus vitam securam reddant, sed etiam agro colendo accedere cogantur ad bonorum possessionem. Nec sane ex rationibus huius terrae in qua vivimus, ipsa vita humana seiungenda est, ut necesse sit mores eodem modo leniantur et colantur atque agri. Coniunctum enim cum agricultura est matrimonium. Incepta autem agricultura nullius finis vita cessat quod bona possessa res familiaris fiunt. Itaque, quod homines non ignorant multa sibi esse parata, quae asservare studebunt suis, bonorum suorum cura, familiarum amore, certis institutis atque privato et publico iure utentur. Quae praeclaris verbis Odysseae poeta ex intuitionem animi quadam sibi innata docuit Cycloperum civitatem describens 9. 106—9:

*Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίσιων
ἰκόμεθ' οἳ ἅ θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν
οὔτε φυτεύουσιν χερσὶν φυτὸν οὔτ' ἀρόωσιν,
ἀλλὰ τὰ γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φέρονται.*

Nam ubi agri culti sunt nulli etiam leges esse nequeunt, cum familiariae seiunctae vivant.

9. 112—115:

*τοῖσιν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουλευφόροι οὔτε θέμιστες,
ἀλλ' οἷ γ' ὑψηλῶν ὀρέων ναίουσι κάρηνα
ἐν σπέσσι γλαφυροῖσι, θεμιστεύει δὲ ἕκαστος
παίδων ἢ δ' ἀλόχων, οὐδ' ἀλλήλων ἀλέγουσιν.*

Sed multum nostra interesse videtur num Odysseae de Cycloperibus narrationibus, num cogitationibus philosophorum expositis fidem quandam historicam poterimus adiicere, repetendam ex rerum publicarum origine et populorum incunabulis. Quis enim dubitabit quin omnes gentes sanscriticae, quae unam originem permultis rebus produnt, rei-publicae quoque fundamenta pariter iecerint? En apud Phaeaces duo-

decim reges inveniuntur, quorum princeps summus tredecimus est, ut Odinum circumdatum reperimus duodecim Gothorum principibus. (Compar. H. Leo Lehrbuch der Universalgesch. S. 363 Bd. 1 der 3. Aufl.) Similiter ea quae Tacitus libro de Germania exposuit illustrandae illi primi Graecorum temporis conditioni inserviunt, itemque Eddae carmine interdum Iliadis meminimus. Notissima enim illa Nestoris ἰδυεπής, λιγὼς Πυλίων ἀγορητής

vel Agamemnonis II. 23, 24

Εὐδεις Ἀτρεΐος νῆε δαΐφρονος ἱπποδάμοιο
οὐ χρεὶ παννύχιον εὐδεν βουλευφόρον ἄνδρα

optime conveniunt cum carmine Eddae septimo, qua haec legimus

Hildolf heisst er

Der rathkluge Recke, der in Radseisund wohnt.

(Die Edda übers. und mit Erläuterungen von K. Simrock. p. 50 str. 8.)

Neque mirum. Ut enim animalium domesticorum nomina inter se consentiunt apud populos indogermanos, sic etiam frumentorum variorum, ut verisimile sit aratrum notum fuisse atque agriculturam iam ante id tempus viguisse quo gentes sunt seiunctae, quamquam fertur

Βουζύγης δὲ πρῶτος βοῦς ἐπὶ ἄροτρον ζεύξας.

Cum igitur indogermanorum populorum proavi iam agriculturae studuerint, necesse est instituta quaedam publica et certum reipublicae statum apud eosdem valuisse, id quod ex aliquot nominibus huc pertinentibus apparet. Itaque in Vedis ubi multa bella enumerantur, dâsa vox significat hostem et servum, δεισπότης apud Graecos servorum dominum.⁶

Regis autem nomen reperimus (secundum Kuhn et Leo Meyer) in voce linguae sanscritae rājan, quacum consentit verbum latinum rēx goth. reiks, ir. riogh righ, vall. ri. — nam G. Curtium non possumus sequi, qui vocem latinam regis derivari dicit ex radice sanscritica rg' arg'-â-mi r-ñ-g'-ê, graece ῥέγ-ω, ῥέγν-μι (Gr. Etymol. I p. 154 et

⁶ Aliam enim rationem sagacius a G. Curtio excogitatam non probamus, qui cum illam vocem eandem esse ac δεισ-ποτη-s Bindeherr (Grundzüge der gr. Etymol. 1. Th. N. 377. p. 248) docuerit potueritque adicere Anglicum illud „husband,“ non habebit nos sequentes.

II p. 313 ubi legimus in voce latina rêx duas fortasse radices diversas „splendendi atque regendi“ inesse; atque falsa Mommsenii vocis explicatio Röm. Gesch. I. 2. Aufl. S. 59.

Corporis vero vires permultum valuisse ad adipiscendam summam regis potestatem haec docent: κράτος vocis significatio non est seiungenda a κρείσσω (ex κρατίων) κράτιστος, κρατέω quae verba vim vel robur significant, ut vox xatra et robur et virum ex secta bellatorum, khsatra regem in lingua zendica. Atque pater familias sive rex familiaris in his linguis eodem modo nominatur, nam gr. ποσι-ς et sct. pa-ti-s est dominus, coniux, et goth. fath-s dominus; ex verbis compositis autem goth. hunda-faths significat centurionem, sct. viç-pati hominum dominum sive regem (G. Curtius I. p. 132.) lith. wiēzpatis terrae dominum, ipsum deum tantum et regem secundum Schleicherium, viç-paiti dominum vici (Quibuscum consentit G. Curtius I p. 247, 48).

Nec minus ποιμήν λαῶν seiungendus est ab illa Vedarum voce gopâ; prima enim verbi significatio est bubulci-si licet Vergilii voce uti-, altera eum qui praesidio est alicui significat, praesertim deum tutelarem, postremo rex ipse vocatur gopâ (Kuhn apud Weber, indische Studien Bd. I.)

Qua re primis regis et reipublicae exorientis fundamentis cognitis aggrediamur ad rem nostram ipsam.

Aristoteles libro citato regiam potestatem heroicae aetatis his describit Pol. III. 9. §. 7:

κύριοι δ' ἦσαν τῆς τε κατὰ πόλεμον ἡγεμονίας καὶ τῶν θυνσιῶν, ὅσαι μὴ ἱεραικαί, καὶ πρὸς τοῦτοις τὰς δίκας ἐκρινον.

Quibus muneribus alii velut Schoem. I p. 28. Naegelsb. hom. Theol. p. 284 id addunt ut reges concionem convocent, convocatae praesint.

Reges igitur exercituum duces erant.

Legimus in Iliade IX 69:

Ἀτρεΐδῃ σὺ μὲν ἄρχε σὺ γὰρ βασιλεύτατος ἐσσι

neque alia II 344, 5:

Ἀτρεΐδῃ σὺ δ' εἴθ' ὥς πρὶν ἔχων ἀστέμφεα βουλὴν
ἄρχεν Ἀργείοισι κατὰ κρατερὰς ὑσμῖνας.

et ipse Achilles ab Agamemnone petit ut exercitum ad pugnam adhortetur. XIX 68, 9:

ἀλλ' ἄγε θᾶσσον
ὄτρυνον πολεμόνδε καρηκομίδωντας Ἀχαιοῦς.

Ulixes Cephallemum dux erat II 631:

αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς ἦγε Κεφαλλῆνας μεγαθύμους
et Ajax navibus suis praeerat II 557:

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας

Achilles Myrmidonum quinquaginta navibus II 684, 5:

Μυρμυδόνους δὲ καλεῦντο καὶ Ἕλληνες καὶ Ἀχαιοὶ
τῶν αὖ πεντήκοντα νεῶν ἦν ἀρχὸς Ἀχιλλεύς.

Alia exempla vid. II 527, II 536 540, 1. II 581 586, II 591 601, II 603 609, II 638, II 653 4, II 671, II 695 704, II 711 713 4, II 756, II 816, II 819 20, II 824 26 7, II 835 7, II 846.

Quam ob causam reges saepe vocantur ὄρχαμοι velut 4, 291:

Ἀτρεΐδῃ Μενέλαε διοτρεφεὺς ὄρχαμε λαῶν.

Populi autem omisso duce alium quem imperatorem flagitant ut Philoctetae turmae II 726:

οὔδ' ἐν οἷδ' οἱ ἄναρχοι ἔσαν, πόθεν γὰρ μὲν ἀρχόν

aut Protesilai II 703; neque Myrmidones irato Achille pugnam committunt cum Troianis II 686, 7:

ἀλλ' οἷγ' οὐ πολέμοιο δυσηχέος ἐμνώοντο
οὐ γὰρ ἦν ὅστις σφιν ἐπὶ σίτῃσιν ἠγήσαστο

qui Achilles, Achivorum dux fortissimus magnas res gesserat 3, 106.

Ipsi autem reges inter primos pugnabant XII 315—9:

τῷ νῦν χρὴ Λυκίοισι μέτα πρῶτοισιν ἐόντας
ἔσταμεν ἡδὲ μάχης κυστέϊρης ἀντιβολήσαι
ἔφρα τις ὧδ' εἶπε Λυκίων πύκα θωρηκτάων.
οὐ μὲν ἀκλήεις Λυκίην κατὰ κοιρανέουσιν
ἡμέτεροι βασιλῆες κ. τ. λ.¹

¹ Quibus versibus falsa Naegelsbachii sententia deprehenditur, qui ducum munus ob eam causam propriam vocaverat fortitudinem. quod reges ipsorum virtute proelium decernerent ex II. XVI 541, 2:

κεῖται Σαρπηδὼν Λυκίων ἀγὼς ἀσπιστάων
ὃς Λυκίην εἴρνετο δίκηί τε καὶ οἰσθένει φ

V 643, ubi Tlepolemus in Sarpedonem invehitur his verbis

In ipsos reges populorum quoque gloria, quam in pugna sunt adepti, transfertur XVI 270, 1:

ἀνέρες ἔστε φίλοι μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς
ὥς ἂν Πηλείδην τιμῶσμεν κ. τ. λ.

Deinde regum est pugnantes collocare, disciplina igitur et ars militaris. Quam ob causam Graecorum duces comparantur cum bubulcis qui greges mixtos secernunt II 476, 7:

ὥς τοὺς ἡγεῖνες διεκόσμεον ἔνθα καὶ ἔνθα
ὕσμινονδ' ἰέναι

atque Iris Troianorum ducibus ut praesint ipsorum viris acie instructa imperat II 805, 6:

τοῖσιν ἕκαστος ἀνὴρ σημαινέτω οἷσι περ ἄρχι,
τῶν ἐξηγείσθω κοσμησάμενος πολιήτας

ut Hector deprehenditur XIV 388

Τρῶας δ' αὖθ' ἐτέρωθεν ἐκόσμι φαίδιμος Ἴκτωρ.

Nestor vero haec II 362, 3:

κρῖν' ἄνδρας κατὰ φύλα κατὰ φρήτρας Ἀγαμέμνων
ὥς φρήτηρ φρήτηρην ἀρήγη, φύλα δὲ φύλοις

et IV. 293, 4:

ἐνθ' ὅγε Νέστορ' ἔτετμε, λιγὸν Πυλίων ἀγορητὴν
οὓς ἐτάρους στέλλοντα καὶ ὀτρύνοντα μάχεσθαι

singula autem de hac arte militari leguntur in versibus 297 — 300 eiusdem libri; in Iliadis rhaps. XVII Thrasympedes et Antilochus non cum amicis de mortuo Patroclo pugnant v. 381, 2:

τῷ δ' ἐπισσομένῳ θάνατον καὶ φύζαν ἐταίρων
νόσφιν ἐμυρνύσθην, ἐπεὶ ὥς ἐπετέλλετο Νέστωρ.

Nec solus Nestor sed etiam Ajax artem militarem exercet adhortans exercitum et cetera imperans XVII 356 — 59:

σοὶ δὲ κακὸς μὲν θυμὸς, ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί
atque confert Achilles dictum quod nihil probat I 344:

ὅπως οἱ παρὰ νηοὶ οὔοι μαχέοντο Ἀχαιοί

Sarpedo enim Glaucō tantum dixerat

τῷ νῦν χρὴ Ἀνκίοισι μέτα προῖτοισιν ἔοντας
ἔσταμεν κ. τ. λ.

*Αἴας γὰρ μάλα πάντας ἐπὶ ἔχετο πολλὰ κελεύων ν
οὔτε τινα προμάχεσθαι Ἀχαιῶν ἔξοχον ἄλλων
ἀλλὰ μάλ' ἄμφ' αὐτῷ βεβήμεν, σχεδόνθεν δὲ μάχεσθαι.
ὥς Αἴας ἐπέτελλε πέλωριος κ. τ. λ.*

Ad quam rem quarti quoque Iliadis libri versus 220—421, totius igitur libri pars quae vocatur *Ἀγαμέμνωνος ἐπιπώλησις*, spectant, ubi Agamemno Achivorum catervas obit, Idomenei alacritatem laudans, Aiakis, Nestoris aliorum ut Menesthei Ulixis Diomedis cunctationem reprehendens.

Sed sine dubio fines hujusce muneris regii in bello ob eam quoque causam latissime patuerunt quod in rebus bellicis omnibus temporibus maxima vis ac disciplina necessaria fuit. Quam ob rem non miremur quod Aristoteles Agamemnoni vitae necisque vim tribuit quam ipsi non invenimus apud Homerum. Aristoteles autem haec Pol. III. 9. 2: *ὁ γὰρ Ἀγαμέμνων κακῶς μὲν ἀκούων ἡγείχετο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἐξεληθόντων δὲ καὶ κτεῖναι κύριος ἦν · λέγει γοῦν*

*Ὅν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης — — — οὐ οἱ
Ἄρκιον ἔσσειται φυγέειν κύνας ἢ δ' ὀλωνούς.
Πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος.*

quae eisdem fere verbis legimus in Iliadis libro II 391 — 3 ommissu versu

πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος.

Itaque Diomedes, qui in contione vehementer in Agamemnonem invehitur, nihil regi ipsum vituperanti respondet IV 401, 2:

*τὸν δ' οὔτι προσέφη κρατερὸς Διομήδης
αἰδεσθεὶς βασιλῆος ἐνιπὴν αἰδομένοιο.*

Attamen cavendum mihi videtur, ne cum Lessmanno celerrimam Ulixis iustitiam qua plebem sceptro percudit II 198, 9:

*ὃν δ' αὖ δῆμον τ' ἄνδρα ἴδοι βοοῶντά τ' ἐφείροι,
τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν ὁμοκλήσουσκέ τε μύθῳ*

huc pertinere putemus, nam rerum perturbatio prorsus aliena est etiam a rebus bellicis (Lessmann, de dignitate regia, qualis secundum Homerum viguit aetate homerica. Paderb. 1828.) Praeterea Humpert quidem (de civitate Homericā, Bonn 1839) regum proprium esse dicit certamen suscipere singulare, exemplo utens II. libri VII. At illo loco non reges existunt ut pugnent contra Hectorem, sed

Νέστωρ δ' Ἀργείοισιν ἀνίστατο (v. 123)

et invehitur in fortissimos (v. 159):

ἑμέων δ' ὅπερ ἔασιν ἀριστῆες Παναχαιοῶν

itaque Graeci Iovem rogant (v. 179, 180):

*Ζεῦ πάτερ ἢ Αἴαντα λαχεῖν ἢ Τυδέος υἱὸν
ἢ αὐτὸν βασιλῆα πολυχροῖοιο Μυκλήνης.*

Nestor etiam aliud exemplum affert certaminis singularis quo ipse non pugnat quod rex sit sed Π. VII 152, 3:

*ἀλλ' ἐμὲ θυμὸς ἀνῆκε πολυτλήμων πολεμίζειν
θάρσει ὧ· γυνεῇ δὲ νεώτατος ἔσκειν ἁπάντων.*

Ereuthalio autem in certamen vocaverat omnes fortissimos v. 150, VII:

— — — *προκαλιζέτο πάντας ἀρίστους.*

Neque melius nobis videntur ea quae regum propria sunt ab illo exposita affirmante bellatores fortissimos ac plurimos circum regem versatos esse. Iliadis enim libri II versus 576 et q. seq., quibus Agamemnonis classis ditissima atque comites fortissimi describuntur, in alias partes spectant.

Alterum regum munus Aristoteles significaverat hisce verbis:

(κύριοι) καὶ τῶν θυσιῶν ὅσαι μὴ ἱερατικά.

Publicorum autem sacrificiorum exempla, ubi sacerdotes non commemorantur, invenimus in Odysseae libro 3, 5—9 ubi Nestor cum suis in publicis epulis et sacris Neptuno faciendis occupatus proponitur

*τοὶ δ' ἐπὶ θινὶ θαλάσσης ἱερὰ ῥέζον,
ταύρους παμμέλανας, ἐνοσίχθονι κυνοχαίτη*

et q. seq.

In libro Od. 13 rex Alcinous, cui soli a patre fata imminetia erant praedicta, petit a Iove salutem non solum sibi sed etiam populo. Quam ob causam illud sacrificium habendum est publicum. Legimus autem 13, 181—3:

*Ποσειδάωνι δὲ ταύρους
δώδεκα κεκριμένους ἱερεύσομεν, αἳ κ' ἐλεήσῃ,
μηδ' ἡμῖν περίμνηες ὄρος πόλει ἀμφικαλύψῃ.*

Ipse Agamemno, regum rex ut ita dicamus, priusquam Graeci

primam ineunt pugnam, coram in principum praesentia II 406—10 sacra facit II 411.

τοῖσιν δ' εὐχόμενος μετέφη κρείων Ἀγαμέμνων

et cum Graeci et Troiani foedus ferire student, sacrificia ipse peragit III 271—3:

Ἀτρεΐδης δὲ ἐρυσσάμενος χεῖρεσσι μάχαιραν
ἣ οἱ παρ' Ἰλίου μέγα κούρην ἀλὲν ἄωρτο
ἀργῶν ἐκ κεφαλῶν τάμνε τρίχας κ. τ. λ.

Tum verisimile est, sacrificium publicum fuisse in Iliade enarratum, in quo Oineus Calydonius rex Dianae oblitus ceteris diis atque deabus messis sacra (Θαλόσια) facit IX 534—6:

Ἄρτεμις
χωσαμένη δ' οἱ οὔτι Θαλόσια γυνῶ ἀλώης
Οἶνεός ῥέζ'· ἄλλοι δὲ θεοὶ δαίνυνθ' ἐκατόμβας,
οἷον δ' οὐκ ἔρρεξε Διὸς κούρην μέγαλοιο.

Quibus sacrificiis non adicienda sunt sacra domestica sive privata. Sicut nemo fere sine religione esse potest, antiqui populi, qui aberant a nostra scientia, et precibus et sacrificiis necesse est deos in omni vita semper sibi conciliare studuisse. Itaque sexcenties sacrificia in Homeri carminibus enumerantur. Quare regis Pelei sacrificium, qui filium carissimum cum amico Troiam mittit (IX 772—790) et Nestoris cum filiis domi peractum 3, 418—29 non tam regium est quam patris familias. Neque tamen omnino cum Schoemanno, qui sacrificandi munus regibus secundum Aristotelem tantum tribuit, regem dicimus sacra publica peragere eodem modo quo familiarum pater familias peregerit (Gr. Ant. p. 33.) Immo vero etiam posterius tempus, quo potestas regia saepius afflicta erat, hoc munus, hanc dignitatem regibus servavit.^s

Neque alia res est apud Romanos (Mommsen, Roem. Gesch. II. Aufl. 1. Bd. p. 227.) Quae res, exemplis carminum homericorum quae attulimus perspectis, haud dubie probant rectam esse Aristotelis sententiam ex qua regibus munus sacrorum θυσίων ὄσαι μὴ ἱερατικά esttribuendum.

^s Vid. E. Curt. gr. Gesch. I 252. K. F. Hermann, Lehrb. der gr. Staatsalterth. 1841, §. 5 sub finem Nr. 11 et §. 56 sub finem Nr. 9; quibus locis ab Hermanno citatis Herodoteis confer annotationes quas suae editioni H. Stein adiecit Ber. 1857. imprimis ad librum IV cap. 161.

Tertium regis munus Aristoteles hoc modo significavit:

(πρὸς τοῦτοις) τὰς δίκας ἔκρινον.

Itaque Sarpedo Lycios non solum fortitudine servaverat sed etiam munere iudicis XVI 541, 2.

κεῖται Σαρπηδῶν Λυκίων ἀγὸς ἀσπιστῶν
ὃς Λυκίην εἶρυτο δίκῃσι τε καὶ σθένει ᾧ.

et Agamemnoni Iuppiter iura dederat IX 98, 99.

λαῶν ἑσσι ἄναξ καὶ τοι Ζεὺς ἐγγυάλιξεν
σκηπτρον τ' ᾗ δὲ θέμιστας ἵνα σφίσι βουλεύῃσθα.

Omittimus similem versum 206 libri II Iliadis, quem spurium habemus quippe qui ex nostro videatur manasse. (vid. annot. ed. Faes.)

Sed restat ut quaeramus num rex solus sit habendus iudex. Amplissimus atque notissimus enim locus ex quo qui facta sit iurisdictio, cognoscimus, iudices nobis proponit sententiam dicentes, non regem iudicem XVIII 407—506. Alio vero loco Od. 12, 439, 40 Ulixes narrat:

ἦμος δ' ἐπὶ δόρπον ἀνὴρ ἀγορῇθεν ἀνέστη
κρίνων νείκεα πολλὰ δικάζομένων αἰζηῶν

qua re Naegelsbachius putat coniici fortasse recte licere regem solum fuisse iudicem. Attamen audacius videntur disputata quae non firmioribus nituntur fundamentis, non enim alius locus II 184—6:

Τηλέμαχος τεμένει νέμεται καὶ δαῖτας εἴσας
δαίνυνται, ἃς ἐπέοικε δικάσπολον ἄνδρ' ἀλεγύνειν·
πάντες γὰρ καλέουσι

quamvis Ameisius annotationem addat „de rege usurpatum cuius potissimum munus est iurisdictio“ (Ameis, Homers Odyssee, Leipz. 1856, Bd. I. Heft 2 p. 128) nos certiores facit, cum omnia de primorum vel procerum quodam intelligenda sint. In lite enim amplius descripta legimus XVIII 502:

οἱ δὲ γέροντες
εἶατ' ἐπὶ ξεστοῖσι λήθοις ἱερῶ ἐνὶ κύκλῳ

et v. 506:

τοῖσιν ἔπειτ' ἦσσαν ἀμοιβηδὶς δὲ δικάζον

et Achilles sceptrum esse in manibus iudicum dicit I 237—9:

*νῦν αὐτὲ μιν νῆες Ἀχαιῶν
ἐν παλάμῃς φορέουσι δικασπόλοι, οἷτε θέμιστας
πρὸς Διὸς εἰρύεται*

nec XXIII vers. 513, 4:

*ἀλλ' ἄγετ' Ἀργείων ἡγήτορες ἡδὲ μέδοντες
ἐς μέσον ἀμφοτέροισι δικάσσετε, μηδ' ἐπ' ἀρωγῇ*

probant reges tantum esse intelligendos, quod primores saepissime ἡγήτορες ἡδὲ μέδοντες nominantur. Viris deinde iudicibus Iuppiter irascitur, qui falso res diiudicant XV 386—8:

*Ζεὺς-ἔτε δὴ ῥ' ἀνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ
οἷ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιάς κρῖνωσι θέμιστας,
ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι.*

Quam ob causam ex coniectura tantum licet verum assequi. Itaque putamus, ex consueto more reges ita se dedisse iurisdictioni atque litibus diiudicandis — nam crimina non in civitatem cadebant — ut cum primoribus sententiam dicentibus diiudicarent, ubi res poscebant, soli primores veluti loco citato XXIII 573, 4 sive solus rex XXIII 579, 80.

*εἰ δ' ἄγ' ἐγὼν αὐτὸς δικάσω καὶ μ' οὐτινὰ φῆμι
ἄλλον ἐπιπλήξειν Λαονῶν, ἰθὺῖα γὰρ ἔσται.*

Menelaus igitur controversiam quae inter ipsum regem et Antilochum exorta est, diiudicat. Regum autem iustitiam inter summos honores esse habitam optima illa narratio declarat boni regis terram beatam describens 19, 109—114.

Sed iam diligentius exponendum est de primoribus sive principibus quos vidimus non esse seiungendos a regibus.

Probaverant loci quos attulimus, principes cum regibus ius dicere fortasse pariter ac reges ipsos, nam in 12 libri v. 439, 40 citatis vir nobis significare videtur principem. Neque alia res est apud Hesiodum, qui in op. et dieb. principes, quos βασιλῆας primores significare nemo ignorat, introducit ius dicentes

v. 38, 39, 261:

*μέγα κνδαίνων βασιλῆας
δωροφάγους, οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δικάσσαι.*

Optime autem hymnus in Cererem praeter officium iudiciale principum munera profert his verbis (150—2)

ἀνέρας, οἷσιν ἔπασσι μέγα κράτος ἐνθάδε τιμῆς
 δήμου τε προὔχουσιν ἰδὲ κρήδεμνα πόληος
 εἰρόνεται βουλῇσι καὶ ἰθείησι δόκησιν.

Atque ipsum nomen declarat principes in bello duces fuisse. Sae-
 pius enim legimus ut in libro II v. 79;

Ἀργείων ἡγήτορες ἡδὲ μέδοντες

sive XVI 164:

τοῖοι Μυρμιδόνων ἡγήτορες ἡδὲ μέδοντες

et XVI 533:

Ἀνκίων ἡγήτορες ἄνδρες

et 7, 186:

κέκλυτε Φαιήκων ἡγήτορες ἡδὲ μέδοντες

sicuti apud Pylios principes duces tantum vocantur XI 681:

οἱ δὲ συναγρόμενοι Πυλίων ἡγήτορες ἄνδρες
 δάεινον

et Ulixes fabulans narrat se regi obedire noluisse ipsumque ducem so-
 ciorum exstitisse 13 265, 6:

οὐνεκ' ἄρ' οὐχ ᾧ πατρὶ χαριζόμενος θεράπειον
 δῆμῳ ἐν Τρώων, ἀλλ' ἄλλων ἥρχον ἑταίρων.

Sacrificiorum deinde munus ad reges solos pertinere studuimus
 probare neque tamen principes omnino seiungendi sunt quippe qui or-
 dinem secundum occupantes cum Alcinoο a Neptuno, ut ipsorum mise-
 reat precentur 13 185—7:

ὥς οἱ μὲν ῥ' εὐχοντο Ποσειδάωνι ἄνακτι
 δῆμον Φαιήκων ἡγήτορες ἡδὲ μέδοντες
 ἑσταότες περὶ βωμόν.

et Hector Troianorum principes ut cum virorum pugnam parantium fe-
 minis deos orent, est rogaturus VI 113—15.

Restat ut de potestate principum, quae conspicitur in ipsorum con-
 ciliis, iudicemus. Atque re vera nihil magis contra eam sententiam
 pugnat, ex qua rex libera voluntate et potentia existere dicitur, ut rex
 reddatur tyrannus Asiaticus, quam eius in conciliis imago.

Concilium autem convocatur a rege aut ab ipsis principibus. Ni-
 hil certi colligitur ex 2, 26:

οὔτε ποθ' ἡμετέρη ἀγορὴ γένηται οὔτε θύωκος

ab Agamemnone concilium vocatur IX 89:

*Ἀτρεΐδης δὲ γέροντας ἀολλέας ἤγεν Ἀχαιῶν
ἐς κλισίην*

et X 194, 5 principes evocantur:

*τοὶ δ' ἄμ' ἔποντο
Ἀργείων βασιλῆες ὅσοι κεκλήματο βουλὴν.*

Hector cum Troianorum principibus concilium init X 414, 5:

*Ἐκτωρ μὲν μετὰ τοῖσιν, ὅσοι βουλευφόροι εἰσὶν
βουλᾶς βουλευέει θεῖου παρὰ σήματι Ἴλου.⁹*

et cum Achille deliberant Achivorum primores XXIV 650—2. Nausicae autem patri occurrit a regibus vel principibus Phaeacum in concilium vocato 6, 53—55:

*τῷ δὲ θύραζε
ἐρχομένῳ ξύμβλητο μετὰ κλειτοὺς βασιλῆας
ἐς βουλὴν, ἵνα μιν κάλειον Φαίηκες ἀγανοί¹⁰*

Principes suo iure concilia inibant. Achilles enim legatis, qui ipsi

⁹ W. E. Gladstone (Homerische Studien [A. Schuster] Leipz. 1863) audacius quam quem sequamur Troianorum concilium omnino exstitisse negat. P. 408, 416, 7.

¹⁰ Probat noster quoque locus optime, κλειτοὺς βασιλῆας idem valere ac Φαίηκας ἀγανούς itaque Phaeacum principes alio loco 8, 41 σαρπητοῦχοι βασιλῆες nominantur neque aliis locis quidquam interest inter nomina principum atque regum velut XX 83, 4

*Αἰνεία Τρώων βουλευφόρε, ποῦ τοι ἀπειλαὶ
ἄς Τρώων βασιλεύσων ἐπέσχεο οἶνοποτάζων,*

quos reges principes esse probat Iliadis locus III 146—153 ubi Τρώων ἡγήτορες (153) nominatim proferuntur, qui (v. 149) δημογέροντες vocantur et (150, 1) ἀγορηταὶ ἐσθλοί.

Ulixis pater, qui rex Cephallenum vocatur 24, 378 Κεφαλλήνεσσι ἀνάσσει ἦρωσι nominatur 24, 134:

Λαέρτη ἦρωι ταφῆμον

et Antinous rex 24, 179:

βάλε δ' Ἀντίνοον βασιλῆα.

Ipse quoque Agamemno non alio nomine appellatur 24, 24, 5:

*Ἀτρεΐδῃ περὶ μὲν ὃ ἔφαμεν διὰ τερπικραΐνων
ἄνδρων ἡρώων φίλον ἔμμεναι ἤματα πάντα*

et utrumque nomen legitur 24, 87—9.

Praeterea compar. I 176; 7, 303; 11, 628, 9; 14, 335, 6; 18, 64, 5; 21, 346, 7. I 144, 5; V 217, 311; XIII 463; V. 633; XII 319, 413, 4; VII 106; XXIV 403, 4; 1, 125—7; 16, 122—4.

missi erant, ut Achaeorum proceribus nuntiarent se conciliari non posse cum Agamemnone, imperat ius quoddam principibus tribuens IX 421, 2:

ἀλλ' ὑμεῖς μὲν ἰόντες ἀριστήεσσιν Ἀχαιῶν
ἀγγελίην ἀπόφασθε—τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ γερόντων.

Itaque saepius legati, qui foedus feriant, pacem ineant, bella indicant mittuntur vel accipiuntur a concilio, a principibus. Ulixes est missus 21, 17:

μετὰ χρεῖος, τό ῥά οἱ πῦς δῆμος ὄφελλεν

a patre et a principibus 21, 21:

πρὸ γὰρ ἦκε πατὴρ ἄλλοι τε γέροντες

et Aetolorum nobiles Meleagrum ut sibi opem ferat, rogant multa pollicentes IX 574:

τὸν δὲ λίσσοντο γέροντες
Αἰτωλῶν

et v. 576:

ὑποσχόμενοι μέγα δῶρον

Agamemno autem Nestore auctore IX 70 concilium vocat IX 89 ut de legatis ad Achillem mittendis deliberent principes; itaque Pyliorum duces qui praedam Eleam dividunt principes sunt habendi XI 687, 8:

οἱ δὲ συναγρόμενοι Πυλίων ἡγήτορες ἄνδρες
δαίτρεον.¹¹

Itaque recte interpretari videntur qui Troianorum primorum ius iurandum significari volunt Iliadis carminis versu 119 libri XXII

Τρωσὶν δ' αὖ μετόπισθε γερούσιον ὄρκον ἔλομαι

(I. H. Voss, Uebers. der Ilias. I. H. I. Koeppen, Anmerkungen zum Homer, 2. Aufl. 6. Band, gefertigt von H. Krause, p. 93. Schoemann I p. 26.)

Quibus concessis vinum quoque principum fuisse non negabimus, nam Alcinous primores alloquitur 13, 8 et 9:

ὅσσοι ἐνὶ μεγάροισι γερούσιον αἶθροπα οἶνον
αἰεὶ πίνειτ' ἔμοισιν

¹¹ Quam ad magnam vim principum conciliorum probandam conferenda sunt quae Hector dicit XV 720—3.

(vid. annotat. edit. Ameis. atque Faes.) Similia IV 259 (vid. Koeppen, Anm. Bd. 1. p. 282 [qui addit „ähnliche Ideen lagen bei unserem Ehrenwein zum Grunde“] Schömann, p. 28. Anm. I.)

Conciliorum autem alius quoque finis sine dubio erat. Permultis enim in rebus non reges soli ut quid fiat, non principes cum regibus imperant, sed populus quoque ad deliberandum adhibetur. Quam ob causam ex ipsarum rerum natura videtur esse effectum, cum in magnis concionibus voluntatem atque concilium difficile sit explicare, ut principum concilium saepius is coetus fuerit,¹² in quo coetu antea res deliberarentur atque destinarentur. Cuius sententiae exemplum luculentissimum habemus narrationem concilii atque concionis in libro Iliadis carminis secundo. Agamemno enim praecones ut populum ad contionem vocarent, emiserat II 52:

οἱ μὲν ἐκέρυσσον τοὶ δ' ἡγείροντο μάλ' ὥκα

sed antea concilium init II 53:

βουλὴν δὲ πρῶτον μεγαθύμων ἔξε γερόντων.

Contionem vocare vocatae praeesse regum erat officium ex Schoemanni aliorumque sententia.

In concilium non solum rex principes vocaverat sed etiam principes regem. Neque solus rex contionem habet. Regem autem Agamemnonem praecones ad populum vocandum misisse legimus II 50, 1 atque idem Agamemno IX 10, 11:

φοῖτα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κελεύων
κλήδην εἰς ἀγορὴν κικλήσκειν ἄνδρα ἕκαστον.

Itaque Ulixes comitum concionem constituit 10, 188; 12, 319:

καὶ τότε ἔγων ἀγορὴν θέμενος μετὰ πῦσιν ἔειπον.

Sed ipsa prima concio, quam carmen nostrum describit, a principe quodam; ab Achille est vocata I 54:

τῇ δεκάτῃ δ' ἀγορὴνδε καλέσσαιτο λαὸν Ἀχιλλεύς¹³

¹² Novem primorum apud Achivos II 404 — 8, duodecim regum apud Phaeaces 8, 390, 1 — qui reges (7, 49, 50) saepissime vocantur ἡγήτορες ἢ δὲ μέδοντες ut 7, 136; 8, 26, 97, 387, 536 praeter quos et apud Achivos et apud Phaeaces multi alii principes erant. —

¹³ Qui certe, quamquam se ipsum parem nominat Agamemnoni XVI 53:

ὅππότε δὴ τὸν ὁμοῖον ἀνὴρ ἐθέλῃσιν ἀμύρσαι

Deinde comparanda est concionis celeberrimae descriptio, quae contio ab ipso Achille vocatur XIX 40 — 46; Ithacensium concionem Telemachus Ulixē absente vocat 2, 6, 7; et Antinous 16, 376, 7. Neque solum principibus sed unicuique ut concionem vocaret videtur permissum fuisse et sua ipsius causa et ad rempublicam ab hostibus defendendam et ob alias res ad populum pertinentes 2, 28 — 32:

*νῦν δὲ τίς ὧδ' ἡγείρε; τίνα χρεὶώ τόσον ἔκει
ἧδὲ νέων ἀνδρῶν ἢ οἱ προγενέστεροί εἰσιν;*

et q. seq.

Itaque non pro nihilo est habendus locus Odysseae extremus qui quamvis non antiquissimus sit, tamen quod consentit cum loco citato libri secundi, ex more certe illius temporis docet Ithacenses sua sponte, postquam Fama per urbem venerit, ad concionem ivisse 24, 420:

αὐτοὶ δ' εἰς ἀγορὴν κλον ἀθρόοι ἀχνύμενοι κῆρ.

Quibus in concionibus principes multum semper valuisse verisimile est. Ipse Agamemno principes tantum compellat in concione IX 17:

ὦ φίλοι Ἀργείων ἡγήτορες ἧδὲ μέδοντες

et in celeberrima contione ab Achille vocata legimus XIX 78:

ὦ φίλοι ἦρωες Δαναοὶ θεράποντες Ἄρηος.

Ipsa Minerva ut principes in concionem vocet Telemacho suadet 1. 272, 3:

*αὔριον εἰς ἀγορὴν καλέσας ἦρωας Ἀχαιοὺς
μῦθον πέφραδε πᾶσι*

quae concio ut in altero libro narratur ab unoquoque viro populari frequentatur.

Neque tamen colligendum mihi videtur, nulli populari unquam permissum fuisse loqui in concione, ex irati Ulixidis dicto in maxima rerum perturbatione II 200, 201:

*δαιμόνι' ἀτρέμας ἦσο καὶ ἄλλων μῦθον ἄκουε
οἱ σέο φέρετεροί εἰσι.*

non par est habendus secundum Nestorem I 277, 8, 9:

*μήτε σὺ Πηλεΐδῃ, θεῶν ἐριζέμεναι βασιλῆι
ἀντιβίην, ἐπεὶ σὺ ποθ' ὁμῶς ἐμμορε τιμῆς
σκηπτούχου βασιλεύς.*

Iliadis enim locus XII 211 — 15:

οὐδὲ ἔοικεν
δῆμον ἔόντα παρῆξ ἀγορεύεμεν

virum de plebe ob eam potissimum caussam, si stulte vel inique proferat orationem vituperat, atque Thersites non ideo videtur vapulare quod loquitur sed quod indigne in reges invehitur; attamen ipsi Graeci Ulixem laudibus vel summum eius factum praedicant, quod hominem maledicum tacentem reddiderit II 274, 5:

νῦν δὲ τόδε μέγ' ἄριστον ἐν Ἀργείοισιν ἔρεξεν
ὅς τ' ὄν λωβητῆρα ἐπέσβολον ἔσχ' ἀγοράων.¹⁴

Concioni autem, cui ipsa Iustitia dea praeest 2, 68, 69:

ἰλίσσομαι — — — — Θέμιστος,
ἦτ' ἀνδρῶν ἀγορὰς ἡμὲν λύει ἡδὲ καθίλει

summa vis tribuenda est. Non enim sola foedera ineunda, pactiones faciendae ad concilium spectant. Ulixes et Menelaus cum sceptro proponuntur loquentes in Troianorum concione propter Helenam III 206: σὺ ἔνεα' ἀγγελίης et XI 139—41; quae Idaeus responsa referat ab Achivis, quem miserant de induciis ineundis, Troiani in concione expectant VIII 414—6:

οἱ δ' ἔατ' εἰν ἀγορῇ Τρῶες καὶ Λαρδανίωνες
πάντες ὁμηγέρες, ποτιδόμενοι ὅπποτ' ἄρ' ἔλθοι
Ἰδαίος

et Achilles cum Agamemnone in gratiam redit coram in concione XIX 34, 5; 45; 65—69; 172—4.

Itaque magnus quoque honor ex concione repetitur I 490, 1

οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν
οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον·

et alia vox ornandi causa adiicitur 2, 150:

ἀλλ' ὅτε δὴ μέσσην ἀγορὴν πολύφθμον ἔκισθην.

Quam ob causam Nestor summe laudatur, qui melle dulcius (I 249) loquebatur I 248:

¹⁴ Sed omnino noster vir popularis (Ernst Curtius gr. Gesch. I p. 124) nobili genere natus, — erat enim Agrii filius, cuius pater est Portheus rex Calydonius XVI 115—7 — in nobilium numero est habendus, itaque ab Ulixē vocatur *λαγύς περ ἑὼν ἀγορήτης* II 246.

Νέστωρ — ῥδυεπῆς ἀνόρουσε, λιγὺς Πυλίων ἀγορήτης·

et oratoris summa laus legitur 8, 170—4:

*Θεὸς μορφὴν ἔπεισι στέφει, οἱ δέ τ' ἐς αὐτὸν
τερπόμενοι λεύσσουσιν, ὃ δ' ἀσφαλῶς ἀγορεύει
αἰδοῖ μιλίχῃ, μετὰ δὲ πρόπτει ἀγορμένοισιν
ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστρ' ἔειδεν ὡς εἰσορούσιν.*

Praeterea vid. 3, 127; III 224: VII 125, 6. Alia quae contionandi magnam laudem cum ipsis bellis componunt, saepius leguntur velut IX 440, 1:

*νήπιον-οὔπω εἰδόθ' ὁμοίου πολέμοιοι
οὐδ' ἀγορέων, ἵνα τ' ἄνδρες ἀριπρεπῆς τελέθουσιν*

et 443:

μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι προηκτῆρά τε ἔργων

Deinde vid. XVIII 105, 6; XVIII 252; XV 282—4; II 370; IV 399, 400; XVI 630; 4, 818; 16, 418—20.

Quam ad vim atque gravitatem concionis probandam, quae heroicis iam temporibus latissime¹⁵ patuit, considerata sunt fora, ubivis, in unaquaque civitate certa atque fixa. Phaeacum enim forum Nausicae describit Ulixi 6, 266, 7:

*ἐνθα δὲ τέ σφ' ἀγορὴ καλὸν Ποσειδήμον ἄμφις
ῥυτοῖσιν λᾶεσσιν καταρυσχέσσο' ἀρουῖα·*

quod in urbem introductus admiratur 7, 43, 4:

*θαύμαζεν δ' Ὀδυσσεὺς — — —
αὐτῶν θ' ἡρώων ἀγορὰς καὶ τείχεα μακρά
κ. τ. λ.*

Quo de Phaeacum foro comparanda sunt quae leguntur 8, 5; 8, 11, 12, 16, 17; Neque aliud Ithacensium forum videtur fuisse 2, 13, 4:

*τὸν δ' ἄρα πάντες λαοὶ ἐπερχόμενον θηεῦντο·
ἔξετο δ' ἐν πατρὸς θώκῳ, εἶξαν δὲ γέροντες·*

deinde 16, 361, 2; 17, 52, 3; 20, 361, 2 aliis locis. Laestrygonum autem occurrit 10, 114. Troianorum in forum, quod ubi sit legimus II 788:

*οἱ δ' ἀγορὰς ἀγόρευον ἐπὶ Πριάμοιο θύρῃσιν
πάντες ὁμηγερέες, ἡμὲν νέοι ἤδη γέροντες*

¹⁵ Compar. Gladstone (Schuster) 320 imprimis 328, 9.

equus Achivorum est admotus 8, 502, 3:

τοὶ δ' ἤδη — — —
ἔιατ' ἐνὶ Τρώων ἀγορῇ κεκαλυμμένοι ἔππῳ·

atque certum quoddam Troianorum forum probat II. locus VII 345.

Itaque non miramur Achivos Troiam decem annos obsidentes concionibus certum locum, forum igitur sibi elegisse XI 806—8:

ἀλλ' ὅτε δὴ κατὰ νῆας Ὀδυσσεύς θείοιο
ἔξε θεῶν Πάτροκλος, ἵνα σφ' ἀγορῇ τε θέμις τε
ῆην, τῇ δὴ καὶ σφι θεῶν ἐτετεύχαιο βωμοί — — —

Neque tamen forum magis valebat quam concio, quae, si fieri necesse erat, aliis quoque locis habebatur, ut concio Troianorum bellum ante urbem gerentium VIII 489, 90; XVIII 245; Achivorum VII 381—3.

Res quomodo in concione peractae sint, de Germanis Taciti quoque narratio videtur docere cap. 11 Germaniae (ed. Iac. Grimm.) „Ut turbæ placuit considunt armati — — Mox rex vel princeps, prout aetas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia est, audiuntur auctoritate suadendi magis quam iubendi potestate. Si displicuit sententia fremitu aspernantur, sin placuit, frameas concutunt.“

Atque re vera Graecorum quoque sedentium, XVIII 245—7, (E. Curtius, gr. Gesch. p. 124) videtur fuisse vel assentando acquiescere in principis vel regis contionabundi sententia, vel contra illos tumultuari. Legimus enim VII 403 et IX 50:

ὥς ἔφαθ' οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπὶ λαχὼν νῆες Ἀχαιῶν
μῦθον ἀγασσάμενοι

Similia II 333, 394 et VIII 542; XVIII 310:

ὥς ἔκτωρ ἀγόρευ' ἐπὶ δὲ Τρωῖες κελιάδην.

Interdum tacentes quoque assentabantur velut I 22, 3:

ἐνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ
αἰδέεσθαι θ' ἱερῆα κ. τ. λ.

saepius autem re explicata, sententia certe a tacentibus probata concio mittitur nulla re praeterea addita a poeta ut IX 79 VII 379:

ὥς ἔφαθ' οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἡδ' ἐπίθοντο

deinde I 304, 5; II 807, 8; II 381 et 394; VIII 530 et 542; VII 367 et 378; XVIII 245 et 310; XIX 276; 2 257.

Neque ullo momento concionis vis diminuitur, si non omnibus locis additum est, quod populus voluerit; nam non solum Germanorum est fremitu aspernari: Thersites invehitur in Agamemnonem II 243:

ὥς φάτο νεικίων Ἀγαμέμνονα, ποιμένα λαῶν

atque Ithacenses non consentiunt cum principe Halitherse 24, 463, 4:

ὥς ἔφαθ' οἱ δ' ἄρ' ἀντίξων μεγάλῳ ἀλαλητῷ
ἡμισέων πλείους

et quibus non placet Odysseae extrema pars, hi legunt 3, 149, 50:

οἱ δ' ἀνόρουσαν ἐκνήμιδες Ἀχαιοὶ
ἤχῃ θεσπεσίῃ, δίχῃ δέ σφισιν ἦνδανε βουλή.

Hector autem Polydamanti dicit non fore ut Troiani ipsi obediant XVIII 295, 6, id quod ratum faciunt XVIII 312, 3; neque. Ithacenses oratorem sequuntur 24, 465, 6:

οὐ γάρ σφιν ᾧδε μῦθος ἐνὶ φρεσὶν ἄλλ' Εὐπείθει
πεύθοντ'· αἴψα κ. τ. λ.

Luculentum denique locum de populi libera voluntate praebet Odysseae contio 3, 137—185, licetque versibus citatis adiicere 3, 150:

δίχῃ δέ σφισιν ἦνδανε βουλή

itaque 3, 155—7:

ἡμίσεες δ' ἄρα λαοὶ ἐρητύοντο μένοντες
αὖθι παρ' Ἀτρεΐδῃ Ἀγαμέμνονι, ποιμένι λαῶν
ἡμίσεες δ' ἀναβάντες ἐλεύνομεν — — —

vide imprimis versus 3, 162—3, 165, 6, 7.

Vehementer Myrmidones in ipsum Achillem invectos esse in conatione legimus XVI 202, 3 et 207:

μ' ἡτιάσθε ἕκαστος·
σχέτλια Πηλέος νιέ, χόλῳ ἄρα σ' ἔτρεφε μήτηρ
νηλεές κ. τ. λ.
ταῦτα μ' ἀγειρόμενοι θάμ' ἐβάλλετε — — —

Populi igitur potestatem in concionibus novimus neque tamen his finibus potentia popularis est circumscripta. Nam non multum abest

quin Troiani invehantur in Paridem et secundum Hectorem non modo haec fieri poterant, sed etiam populus quod non invecus sit in Paridem, ab eo vituperatur his verbis III 56, 7:

ἀλλὰ μῦλα Τρῶες δειδήμενες · ἢ τέ κεν ἦδη
λαῖνον ἔσσο χιτῶνα κακῶν ἔνεχ' ὅσσο ἔοργας.

Nestor et Ulixes quaerunt ex Telemacho num inferior evadat quod homines ipsum oderint 3, 214, 5 et 16, 95, 6:

εἰπέ μοι ἡδ' ἐκὼν ὑποδάμνασαι ἢ σέγε λαοὶ
ἐχθαίρουσ' ἀνὰ δῆμον·

et Antinous pertimet ne homines sibi morem non gerant 16, 375:

λαοὶ δ' οὐκέτι πάμπαν ἐφ' ἡμῖν ἦρα φέρουσιν·

ab Antinoi patre ipse Ulixes populum prohibuerat 16, 428—30:

τόν ῥ' ἔθελον φθῆσαι καὶ ἀπορραῖσαι φίλον ἦτορ
ἡδὲ κατὰ ζωὴν φαργείν μενοεικέα πολλήν.
ἀλλ' Ὀδυσσεὺς κατέρυνκε καὶ ἔσχεθεν ἱμένους περ

et Pisistratus Nestoris filius indignatur, quod Telemachus, qui eum tueantur patre absente non habeat 4, 166, 7:

οὐδέ οἱ ἄλλοι
εἴσ' οἳ κεν κατὰ δῆμον ἀλάλκοιεν κακότητι.

Gravissima quoque semper habetur fama popularis 14, 238, 9

οὐδέ τι μῆχος
ἦεν ἀνήνασθαι χαλεπή δ' ἔχε δῆμου φῆμις.

(compar. VI 350, 1.¹⁶)

Reges autem qui populo domi bellicae in omnibus fere rebus praeerant (6, 196, 7:

θνγάτηρ μεγάλῃτορος Ἀλκινόοιο,
τοῦ δ' ἐκ Φαιάκων ἔχεται κάρτος τε βίη τε)

divites erant, itaque Ulixis divitiae laudibus ornantur 14, 96—98:

¹⁶ Ac de hac populari fama quantum vel Graecorum antiquissimi temporis mores adiuverit vid. K. F. Hermann 8, 23. Naegelsb. VI, 17. Praeterea compar. Gladstone (Schuster) S. 342, 343.

ἢ γὰρ οἱ ζώῃ γ' ἦν ἄσπετος· οὐτινι τέσση
 ἄνδρων ἡρώων, οὐτ' ἡπείροιο μελαίνης
 οὐτ' αὐτῆς Ἰθάκης¹⁷

atque a populo ditiores reddebantur. Quam ob causam in concione Telemachus haec 1, 392, 3:

οὐ μὲν γάρ τι κακὸν βασιλεύμεν· αἶψα τε οἱ δῶ
 ἀφρυνὸν πέλειται καὶ τιμηέστερος αὐτός.

Itaque Sarpedo ob eam causam amicum Glaucum hortatur ut fortis sit, quod ut ipse multa a populo acceperit XII 310, 1 et 3:

Γλαῦκε τίη δὴ νῶϊ τετιμῆμεσθα μάλιστα
 ἔδρῃ τε κρέουσιν τ' ἡδὲ πλείοις δεπῶεσσιν

καὶ τέμενος νεμόμεσθα κ. τ. λ.

quod honorati sint et epulis et praedio regio. Quod praedium regium emolumentorum potestatis regiae summum videtur fuisse. Nausicae Ulixi patris praedium describit 6, 293:

ἔνθα δὲ πατρὸς ἐμοῦ τέμενος τεθαλυῖά τ' ἀλώῃ

Ulixis praedium memoratur 17, 298, 9 et 11, 185 vel praedia Ulixis nominantur:

Τηλέμαχος τεμένην νέμειται.

Populus autem praedia novo regi praebet ut Bellerophonti VI 194, 5:

καὶ μὲν οἱ Αἰχίοι τέμενος τάμον ἔξοχον ἄλλων
 καλὸν φνυτῆλης καὶ ἀρούρης, ὄφρα νέμοιτο

et ob maiorem quandam fortitudinem ut principes Meleagro praedium pollicentur, qui ipsos conservet IX 578:

ἔνθα μιν ἦρωγόν τέμενος περικαλλῆς ἐλέσθαι.

Sed legimus loco citato Sarpedonem non solum praedia regis emolumenta habere sed etiam epulas, quibus populus regem honorat. Neque alia de Diomede sunt scripta VIII 161, 2:

¹⁷ Quid divitiae valeant Aristoteles non ignorat qui causam nobilitatis divitias esse dicit Pol. IV 8, 5 ἢ γὰρ εὐγένειά ἐστιν ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ ἀρετὴ (et V. 1, 3.)

*Τυδείδῃ περὶ μὲν σε τὸν Δαναοὶ ταχύνωλοι
ἔδρη τε κρείουσιν τ' ἡδὲ πλείους δεπάεσσιν.*

Quae emolumenta si populus non sua sponte praebebat, rex et sibi et aliis poscere poterat, ut Hector — qui sine dubio magis Troianorum potestatis regiae partes agit quam ipse Priamus — XVII 225, 6:

*τὰ φρονέων δώροισι κατατρέχω καὶ ἐδώῃ
λαούς — — —*

et similia fingit Ulixes 19, 197, 8:

*δημόθεν ἄλφιστα δῶκα καὶ αἰθοπα οἶνον ἀγέρας
καὶ βοὺς ἱεύσασθαι.*

Quam ob causam non mirabimur, regem a populo petere quae expensa habuerit, ut Alcinous 13, 14, 5:

*ἡμεῖς δ' αὖτε ἀγειρόμενοι κατὰ δῆμον
τισόμεθ' ἄργαλ. κ. τ. λ.*

vel populum quae rex expensa habuerit redditurum se esse promittere ut I 127, 8:

*ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν τήνδε θεῶ πρόες· αὐτὰρ Ἀχαιοὶ
τριπλῆ τετραπλῆ τ' ἀποτίσσομεν —*

Dona autem et voluntaria et, si recte interpretamur *θέμιστες*, destinata et fixa (secundum Schoem. p. 35. Koepfen, erklär. Anm. III. Bd. p. 20) tertium lucrum potestatis regiae sunt habenda ex II. libro IX 154 — 6:

*ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηγες πολυβοῦται,
οἳ κέ ἐ δωτίνησιν¹⁸ θεὸν ὥς τιμήσουσιν,
καὶ οἱ ἐπὶ σκήπτρῳ λιπαρὰς τελέουσι θέμιστας.*

Deinde 23, 357.

¹⁸ Aliam vero explicationem nostrorum versuum, ex qua *δωτῖναι* intelligendae sint „vernacule von den Sporteln der Rechtspflege“ (Gladstone [Schuster] P. 298) non possumus probare. Neque melius argumentis atque duobus incertis exemplis — contra quae compar. luculentissimus Odysseae locus 15, 415—484 — firmata videntur, quae auctor idem (P. 297, 298) protulit de donis, quae mercatores peregrini regibus praestare debuerint, ideoque de fructu regio ob immunem mercaturam accepto.

Quibus emolumentis veluti certis atque fixis addenda est praeda hostilis. Permultum sane haec aliquid acquirendi ratio valere debet, ubi populi de iure sibi hostes sunt.¹⁹

Praedarum autem possessionem populi concedunt regi, quas praedas distribuat. Achilles omnia dederat Agamemnoni IX 331—3:

πάντα φέρων Ἀγαμέμνονι δόσκον
 Ἀτρεΐδῃ· ὁ δ' ὅπισθε μένων παρὰ νηυσὶ θοῇσιν
 δεξιόμενος διὰ παῦρα δυσάσκετο, πολλὰ δ' ἔχεσκεν.

At liberum praedae arbitrium Schoemannus regi ex hoc loco vindicare non vult, quod iratus Achilles fortasse modum excedat, sed eadem dicit Agamemno Teucro VIII 289—91:

πρώτῳ τοι μετ' ἐμὲ πρεσβήιον ἐν χειρὶ θήσω
 ἢ τρίποδ' ἢ δύω ἵππους αὐτοῖσιν ὄχεσφιν
 ἢ γυναιχ' et q. s.

Neque alia Agamemno profitetur IX 128—30:

δώσω δ' ἐπὶ γυναικας — —
 ἃς ὅτε Ἀέσβον ἐνκτιμένην ἔλεν αὐτὸς
 ἐξελόμην κ. τ. λ.

Deinde vid. XVI 54; I 229, 30; IX 367, 8; I 118; IX 137—9; XI 696, 7 et 703, 4; XVII 231.

Regi igitur praeda est data quam parte quadam regia arrepta (I 166, 7) distribuat aut sorte dividat 14, 232, 3:

τῶν ἔξαιρέμην μενοεικέα, πολλὰ δ' ὀπίσσω
 λάγχυνον·

quam praedarum sortitionem praeterea versus quadragesimus Odysseae libri quinti probat:

λαχὼν ἀπὸ ληίδος αἶσαν.

Sed interdum distributio non a rege solo fit; in Iliadis enim libro XI v. 681, 8. Pyliorum principes occupati sunt dividenda praeda:

οἱ δὲ συναγρόμενοι Πυλίων ἡγήτορες ἄνδρες
 δαίτρευνον κ. τ. λ.

¹⁹ Plato legg. I 625: E, πόλεμος αἰεὶ πᾶσι διὰ βίον ξυνεχὴς ἐστὶ πρὸς ἀπάσας τὰς πόλεις.

παισὶν ἐπιτρέψαιεν ἕκαστος
κτῆματ' ἐνὶ μεγάροισι γέρας θ' ὅτι δῆμος ἔδωκεν.

Epulis quoque non solum a principibus honorantur reges, sed etiam principes a regibus. Nestor enim Agamemnoni:

δαίνυ δαῖτα γέρονσιν

et multis locis Graecorum principes apud regem Graecorum epulantur IV 343, 4:

Πρώτῳ γὰρ καὶ δαιτὸς ἀκουάζεσθον ἑμεῖο
ὁπότε δαῖτα γέρονσιν ἐφοπλίζωμεν Ἀχαιοί.

Neque praetereunda IV 259, 60; XVII 250, 1. Nec alia inveniuntur apud Phaeaces ubi Alcinous de principibus 13, 8 et 9:

ὅσσοι ἐνὶ μεγάροισι γερούσιον αἰθοπα οἶνον
αἰεὶ πίνειτ' ἑμοῖσιν, ἀκουάζεσθε δ' αἰδοῖσιν.

Telemachus quoque non quod patris regis vices gerat, sed quod princeps est, ad epulandum invitatur ab Ithacensibus 11, 186—8:

δαῖτας ἔίσουσ
δαίνυνται ὥς ἐπέοικε δικάσπολον ἄνδρ' ἀλεγύνειν,
πάντες γὰρ καλέουσι.

Alcinous et principes, ut populus sibi reddat ea quae Ulixi donent, consequi studet, ipsi autem nobiles a populo petunt quae Ulixi reddant 22, 55:

ἀτὰρ ἄμμες ὅπισθεν ἀρεσσάμενοι κατὰ δῆμον
ὅσσα τοι ἐκπέποιται κ. τ. λ.

et ut in ceteris rebus reges fere aequant, sic praedae quoque maiorem partem nobiles accipere invenimus. Praeterea adiiciamus locum IX 334:

ἄλλα δ' ἀριστήεσσι δίδον γέρα καὶ βασιλεῦσιν.

Quibus perspectis, ratione igitur habita et munerum et emolumentorum regionum, iam ipsam potestatis regiae naturam ad finem perducere studeamus.

Permulae voces adiectivae, quarum magnam copiam inspicias apud Humpertum in prima dissertationis citatae parte, probant reges divinitus datos a Graecis temporis homerici haberi. Ab ipso Iove reges orti sunt et potestate et dignitate. Legimus II 197:

τιμὴ δ' ἐκ Διὸς ἐστί

Itaque sceptrum quod reges sibi ornamento atque honori gestant, a Iove est datum; IX 38:

σκήπτρῳ μὲν τοι δῶκε τετιμῆσθαι περὶ πάντων

et IX 98, 99:

λαῶν ἑσσι ἄναξ καὶ τοι Ζεὺς ἐγγυάλισεν
σκήπτρον τ' ἠδὲ θέμιστας ἵνα σφισι βουλευέσθῃα.

Praeterea notissimus locus est de Agamemnonis sceptro II 100—108 neque minus II 46 et de munere regio a Iove dato I 278, 9; II 205; XVII 251; VI 159; 1, 390.

Sed illius potestatis divina origo non aliunde nobis videtur esse excogitata atque ex magnitudinis rerum maximarum perceptione naturali, quae hominum animos incorruptos maxime movet.

Permulum et rex et familia regia valet: 4, 63, 4:

ἀνδρῶν γένος ἐστὶ διοτρεφέων βασιλῆων
σκηπτούχων, ἐπεὶ οὐ κακοὶ τοιοῦσδε τέκοιεν.

regina ipsa Alcinoi regis filia nominatur 6, 115:

σφαῖραν ἔπειτ' ἔρριψε μετ' ἀμφίπολον βασίλειαν.

familia autem regia, fortitudine clara ut Ulixidis 24, 508, 9:

μήτι καταισχύνειν πατέρων γένος, οἳ τὸ πάρος περ
ἄλκιῳ τ' ἠγορέη τε κεκάσμεθα πᾶσαν ἐπ' αἶαν

sacrosancta habetur. Legimus 16, 401, 2:

δεινὸν δὲ γένος βασιλῆϊόν ἐστιν
κτείνειν κ. τ. λ.

Qua in familia regia potestas manere solebat, itaque Telemacho regnandi spes iniicitur a Theoclymeno his verbis 15, 533, 4:

ὑμετέρου δ' οὐκ ἔστι γένος βασιλευτέρου ἄλλο
ἐν δῆμῳ Ἰθάκης, ἀλλ' ὑμεῖς καρτεροὶ αἰεὶ.

Atque ex familia hereditarium quoddam ius existit 1, 386—7

μὴ σέγ' ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ βασιλῆα Κρονίων
ποιήσειεν ὁ τοι γενεῇ πατρώϊόν ἐστιν.

Ad hoc familiarum ius spectare videtur quod Eurymachus Ulixis uxore in matrimonium ducta Ithacensibus imperare in animo habebat 15, 521, 2:

*μέμονεν τε μάλιστα
μητέρ' ἐμὴν γαμέειν καὶ Ὀδυσσεύος γέρας ἔξειν*

atque Bellerophon rex fit, cui regis filia nupserat VI 192, 3:

*δίδου δ' ἔγε θυγατέρα ἦν
δῶκε δέ οἱ τιμῆς βασιλίδος ἥμισυ πάσης.*

Fratre Protesilao omnium primo in bello Troiano occiso Podarces turmae est praepositus, qui iunior fratrem seniore regem sequi videtur II 706—8:

*αὐτοκασίγνητος μεγαθύμου Πρωτεσιλάου
ὀπλότερος γενεῇ· ὁ δ' ἄμμι πρότερος καὶ ἀρείων.*

Etiam Agamemnonis sceptrum ius hereditarium probaverat notissimo loco II 101—108 atque hereditate potestas regia apud Phaeaces est accepta 7, 61—63. Neque tamen ius hereditarium normam ex omnibus partibus fixam possumus habere. Theoclymenus enim Telemacho regnandi spem iniecerat argumento hoc usus:

ὕμεις καρτεροὶ αἰεὶ.

Neque aliud est quod Hector deos orat, ut filiolum faciant regem Troianorum VI 478—80:

(δότε)
*ᾧδε βίην τ' ἀγαθὸν καὶ ἴλιον ἱφί ἀνάσσειν
καὶ ποτέ τις εἴησι, πατρός γ' ᾧδε πολλὸν ἀμείνων
ἐκ μολέμου ἀνίοντα.*

Fortitudine summa Aeneas quoque sperare poterat fore ut ipse regiam potestatem a Priamo acciperet XX 179:

*ἢ σέγε θυμὸς ἐμοὶ μάχεσθαι ἀνώγει
ἐλπόμενον Τρώεσσι ἀνάξειν ἵπποδάμοισιν
τιμῆς τῆς Πριάμου;*

Quam ob causam viribus atque robore fortissimi regis semper summa res nixa fuisse videtur et apud Graecos et apud alios populos antiquissimae aetatis. (Vid. sacrorum librorum Sam. lib. I 9, 2; 10, 23; compar. Psalt. 45.)

Achilles ex Ulixē quaerit, num penes patrem senem sit regia Myr-
midonum potestas 11, 495—7:

ἢ ἔτ' ἔχει τιμὴν πολλήν μετὰ Μυρμιδόνεσσιν
ἢ μιν ἀτιμάζουσιν ἂν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε,
οὐνεκά μιν κατὰ γῆρας ἔχει χεῖρας τε πόδας τε

neque fere aliter Ulixes matrem rogat 11, 174—6 atque Priamus Achilli
narrat XXIV 487—9. Diis tum iratis fieri potest ut alius quis prin-
ceps accipiat regiam potestatem XX 306—8:

ῥῶτ' ἄρ' Πριάμου γενεὴν ἤχθηρε Κρονίων.
νῦν δὲ δὴ Αἰνείας βίη Τρώεσσιν ἀνάξει
καὶ παίδων παῖδες et q. s.²¹

Aeneas igitur Troianorum rex existet neque dubitabimus comparato
loco XX 179—183 quin fortitudine potius quam quod consanguineus
sit Hectoris (XX 213—40) regnum accipiat. Neque Aegisthus Aga-
memnone occiso consanguinitate solum rex fit sed 3, 304, 5:

δέδμη δὲ λαὸς ὑπ' αὐτῷ
ἐπτάετες δ' ἤρασσε πολυχρύσοιο Μυκῆνης.²²

Apud Ithacenses quoque dii constituunt quis regnaturus sit 1, 400, 1:

Τηλέμαχ' ἦτοι ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται
ὅστις ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ βασιλεύσει Ἀχαιῶν

et ipse Telemachus non negat fieri posse ut multorum aliorum Ithacen-
sium regum quis adipiscatur patris mortui potestatem 1. 394—6:

ἀλλ' ἦτοι βασιλῆες Ἀχαιῶν εἰσὶ καὶ ἄλλοι
πολλοὶ ἐν ἀμφιάλῳ Ἰθάκῃ, νέοι ἡδὲ παλαιοί,
τῶν κέν τις τόδ' ἔχῃσιν, ἐπεὶ θάνε δῖος Ὀδυσσεύς.

Quam ob causam non mirabimur, Antinoum etiam non Ulixis uxore
in matrimonium ducta, regiam dignitatem appetiisse 22, 50—52:

οὔτι γάμον τόσσον κεχορημένος οὐδὲ χατίζων,
ἀλλ' ἄλλα φρονέων, τὰ οἱ οὐκ ἐτέλεσσε Κρονίων,
ὄφρ' Ἰθάκης κατὰ δῆμον ἐκτιμένης βασιλεύοι.

²¹ Cf. Vergilii versionem, Aen. III 97, 98.

²² sive leg.

ἐπτάετες δ' ἤρασσε πολυχρύσοιο Μυκῆνης
κτείνας Ἀτρεΐδην, δέδμητο δὲ λαὸς ὑπ' αὐτῷ.

Principum autem maximam potestatis regiae spem habent illi qui cum populo coniuncti vivunt, ut Eurymachus 15, 520:

τὸν νῦν ἰσα θεῶ Ἱθακήσιοι εἰσορόωσιν

et populus suo iure res mutat ubi dii non sint adversarii 3, 214, 5; 16, 95, 6

ἢ σέγε λαοὶ

ἐχθαίρουσ' ἀνὰ δῆμον ἐπισπόμενοι θεοῦ ὀμφῇ.²³

Itaque legimus per se populum tantum valuisse ut etiam Telemachus libenter narret non omnem populum sibi esse iratum 16, 114:

οὔτε τί μοι πῶς δῆμος ἀπεχθόμενος χαλεπαίνει

ut Ulixes profiteatur se a suis esse coactum 12, 297:

Εὐρύλοχ' ἢ μάλα δ' ἐμε βιάζετο μόνον ἔόντα

ut Antinous timeat ne ipsos procos populus patria eiiciat 16, 381, 2:

μή τι κακὸν ῥέξωσι καὶ ἡμέας ἐξελάσωσιν
γαίης ἡμετέρας.

Neque Achaei ullo modo regie aut tyrannice tractantur ab Achille aut Agamemnone; XXIII 155, 6:

Ἀτρεΐδῃ — σοὶ γὰρ τε μάλιστα γε λαὸς Ἀχαιῶν
πείσσονται μύθοισι — — —

Quam ad probandam vim et gratiam populi recordemur ea quae scripsimus de concione, quibus dictis et locis citatis adiicimus 2, 239—41; 24, 546; XXIII 539, 40; IX 56; II 83; I 231, 2:

δημοβόρος βασιλεὺς ἐπεὶ οὐτιδανοῖσιν ἀνάσσεις
ἢ γὰρ ἂν Ἀτρεΐδῃ νῦν ὕστατα λωβήσοιο.

Sed non omnia plana sunt quae leguntur in carminibus homericis. Nam non solum dii permutandorum regum causa erant, sed etiam populi ipsi tantum valebant ut sibi alium regem crearent. Itaque saepissime legimus

οὐδὲ μὲν οὐδ' οἱ ἄναρχοι ἔσαν πόθεν γε μὲν ἀρχόν.

Difficiliores autem res inveniuntur; duo enim vel plures duces atque

²³ Iudaeorum quoque libri sancti saepius narrant populum ex sua voluntate multa in regibus permutandis effecisse. Saalsch. 7 §. 2.

reges simul interdum existunt. Luculentissimus ad difficultates explicandas locus est II 559 et 563—67 ubi haec:

οἱ δ' ἄρχος τ' εἶχον Τίρυνθά τε κ. τ. λ.
 τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης
 καὶ Σθένεος Καπανῆος ἀγαλῆτοῦ φίλος υἱός.
 τοῖσι δ' ἄμ' Εὐρύαλος τρίτατος κεν ἰσόθεος φῶς
 Μηρισιόεος υἱὸς Ταλαιονίδεο ἄνακτος.
 συμπάντων δ' ἡγεῖτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.

Tres igitur duces nominantur quorum tamen primus et summus Diomedes. Itaque navium indicis locum II 645, 650 et 1:

Κρητιῶν δ' Ἰδομενεὺς κ. τ. λ.
 τῶν μὲν ἄρ' Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἡγεμόνευεν
 Μηριόνης τ' ἀτάλαντος Ἐνναλίῳ ἀνδρείφοντι

nobis explicant loci XIII 246:

Μηριόνης δ' ἄρα οἱ θεράπων ἐνς ἀντιβόλῃσεν

et XIII 452, 3. Dicit enim Idomeneus

Δευκαλίων δ' ἐμὲ τίκτε πολέσσ' ἀνδρεσσιν ἄνακτα
 Κρήτη ἐν εὐρείῃ.

Qua re perspecta non dubitabimus quin Idomeneus rex summus fuerit. Sarpedo quoque et Glaucus Lyciorum reges nominantur II 876:

Σαρπηδὼν δ' ἦρχεν Λυκίων καὶ Γλαῦκος ἀμείμων

neque differunt dignitate locis XII 310, 11 et 318, 9; sed versus XII 101—4 probant Sarpedonem magis valuisse et fortitudine et, ni fallimur, potestate

Σαρπηδὼν δ' ἤγησάτ' ἀγακλειῶν ἐπικούρων,
 πρὸς δ' ἔλετο Γλαῦκον καὶ Ἀρήιον Ἀστεροπαῖον,
 οἱ γάρ οἱ εἶσαντο διακριδὸν εἶναι ἄριστοι
 τῶν ἄλλων μετὰ γ' αὐτόν ὃ δ' ἔπρεπε καὶ διὰ πάντων.

Maior deinde ducum perturbatio apud Athenienses videtur fuisse. Legimus enim II 546:

οἱ δ' ἄρ' Ἀθήνας εἶχον κ. τ. λ.

et 552:

τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετεῶο Μενεσθεῖς

alia vero XIII 195, 6:

*Ἀμφίμαχον μὲν ἄρα Στιχίος δῖος τε Μενεσθεὺς
ἀρχοὶ Ἀθηναίων κόμισαν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν*

praeterea XV 337 (ubi Scholia sunt vid.)

Ἴσος αὐτ' ἀρχὸς μὲν Ἀθηναίων ἐτέτυκτο.

Quibus locis citatis adiicimus XIII 689—91:

*ἐν δ' ἄρα τοῖσιν
ἦρχ' υἱὸς Πειτῶο Μενεσθεὺς, οἱ δ' ἅμ' ἔποντο
Φεῖδας τε Στιχίος τε Βίαις τ' ἑὸς κ. τ. λ.*

itaque primus et summus unus Menestheus facile apparet. Quam ob causam nostro iure dicemus Paeonum summum ducem Asteropaeum fuisse, qui cum Sarpedone et Glaucō Troianorum sociorum fortissimus habetur loco citato XII 101 4. Alii enim Paeonum duces II 848:

αὐτὰρ Πυρραχμῆς ἄγε Παίονας ἀγκυλοτόξους

et XXI 155:

Παίονας ἄνδρας ἄγων δολιχεγχείας

qui ex versu eiusdem libri 163 cognoscitur ἥρως Ἀστεροπαῖος.

Praeterea XVII 350, 1 occurrit Apisao:

*ὅς ῥ' ἐκ Παιονίης ἐριβώλακος εἰληλούθει
καὶ δὲ μετ' Ἀστεροπαῖον ἀριστεύεσκε μάχεσθαι*

itaque Paeonum princeps videtur fuisse, quorum munus idem est ducere exercitum. Neque alia esse quae de Phocaeensium ducibus traduntur verisimile est. Legitur enim II 517, 8:

*αὐτὰρ Φωκίων Σχεδῖος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον
νιέες Ἰφίτου μεγαθύμου Νηυβολιδάο*

XV 515, 6 Perimedis filius Schedius dux Phocaeensium existit:

*ἔνθ' Ἐκτωρ μὲν ἔλε Σχεδῖον, Περιμήδεος υἱόν
ἀρχὸν Φωκίων*

at XVII 306—9 Schedius Iphiti filius omnium Phocaeensium fortissimus nominatur itaque coniicere licet, eum summum regem fuisse, fratrem Epistrophum et Schedium Perimedis filium duces secundi ordinis, ipsi subiectos. Pelasgorum quoque duo fratres, Lethi filii, duces nominantur II 840:

Ἰππόθοος δ' ἄγε φῖλα Πελασγῶν κ. τ. λ.

842, 3:

*τῶν ἥρχ' Ἰππόθοός τε Πύλαιός τ' ὄζος Ἄρης,
νῆε δ' ἔω Ἀθήσαιο Πελασγοῦ Τενταμίδαο*

sed Hippothoi nomen iteratum virique fortissimi res gestae, quae narrantur XVII 217, 288 318 probant, quis re vera rex fuerit. Subiectus regi Peleo Phoenix quoque videtur fuisse qui Dolopibus imperabat IX 483, 4, quem Achilles se regem redditurum esse pollicetur IX 616.

Ex nostris carminibus si probare studuimus unum regem primum atque summum fuisse etiam aliis dućibus eiusdem populi nominatis, tamen non sequemur Schoemannum, qui hanc quasi normam et legem ubique vigentem dicit in pag. 33.²⁴

Fratres enim reges duos cognoscimus ex Helenae dictis III 236—38.

*δοιῶ δ' οὐ δύναμαι ἰδεῖν κοσμήτορε λαῶν
Κάστορα θ' ἱππόδαμον καὶ πύξ ἀγαθὸν Πολυδέεα
αὐτοκυσιγνήτω et q. s.*

Alii fratres II 729, 731, 2:

*οἳ δ' εἶχον Τρίκην κ. τ. λ.
τῶν αὖθ' ἡγείσθην Ἀσκληπιοῦ δύο παῖδε
ἰητῆρ' ἀγαθὸν, Ποδολείριος ἦδ' Μαχάων*

neque quisquam fortiorem ideoque magis in bello vel in regnando valentem recte dicere potest.

Fratres quoque II 828, 830, 1:

*Οἳ δ' Ἀδρήστειάν τ' εἶχον κ. τ. λ.
τῶν ἥρχ' Ἀδρηστὸς τε καὶ Ἀμφίος λινοθώρηξ,
νῆε δ' ὦν Μέροπος Περικυσίου et q. s.*

atque iidem nominantur XI 329:

νῆε δ' ὦν Μέροπος Περικυσίου.

Neque fratres differunt II 864, 5:

²⁴ Quam ob causam citatam eius interpretationem versus homerici οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, vernacule: „mehrere gleichberechtigte nebeneinander sah man gewiss immer als einen Uebelstand an, wie es auch Homer ausspricht“ (οὐκ ἀγ. κ. τ. λ.) reiciamus.

Μήροσιν αὖ Μέσθλῆς τε καὶ Ἀντιφος ἡγησάσθην
 υἱε Ταλαιμένεος

siye II 867, 870, 1:

Νάστῃς αὖ Καρῶν ἡγήσατο κ. τ. λ.
 τῶν μὲν ἄρ' Ἀμφίμαχος καὶ Νάστῃς ἡγησάσθην,
 Νάστῃς Ἀμφίμαχός τε Νομίονος ἀγλαὰ τέκνα.

Martis quoque filii duces sunt II 511—13:

οἱ δ' Ἀσπληδόνα ναῖον κ. τ. λ.
 τῶν ἤρχ' Ἀσκάλαφος καὶ Ἰάλμενος, υἱε Ἄρφος
 οὗς τέκν' Ἀστυόχη

et iidem IX 82 non diversa dignitate. Neque fratres Graecorum insularum duces non sunt II 676, 678, 9:

οἱ δ' ἄρα Νίσυρόν τ' εἶχον κ. τ. λ.
 τῶν αὖ Φείδιππός τε καὶ Ἀντιφος ἡγησάσθην
 Θεσσαλοῦ υἱε δ' ὧν Ἡρακλείδου ἄνακτος.

Sed alii quoque qui non fratres sunt, quos consanguineos esse non possumus probare, duces enumerantur neque ullo modo differre videntur dignitate ut II 862:

Φόρκυς αὖ Φρύγας ἦγε καὶ Ἀσκάnios Θεοίδης

alii duo duces II 738; 740, 1; 745, 6:

οἱ δ' Ἀργισσαν ἔχον κ. τ. λ.
 τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε μενεπτόλεμος Πελυποίτης
 υἱὸς Πειριθόοιο κ. τ. λ.
 οὐκ οἶος, ἅμ' αὖ τῷγε Λεοντεὺς ὄζος Ἀρηός
 υἱὸς ὑπερθύμοιο Κορώνου Κανειίδαο.

Deinde duo Thracum duces, viri fortissimi inveniuntur II 844:

αὐτὰρ Θρήκας ἦγ' Ἀκάμας καὶ Πείροος ἦρωες

atque alii duo II 856, 7:

αὐτὰρ Ἀλιζώνων Ὀδῖος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον,
 τηλόθεν ἔξ Ἀλύβης

neque quis Odium esse ducem summum probare potest ex Iliadis libro V 38, 39.

Plures autem quam duo duces dignitate non diiudicata inveniuntur
ut II 858:

Μυσῶν δὲ Χρόμις ἦρχε καὶ Ἐννομος οἰωνιστής

quibus duobus ducibus alius quis adiectus est XIV 511, 2:

*Αἴας ὃς αὖ πρώτος Τελαμῳνίος ὕρτιον οὔτα
Γυρτιάδην Μυσῶν ἡγήτορα καρτεροθύμων.*

Atque primo navium indicis populo Boeotorum a poeta Boeotio (?)
quinque duces sunt traditi II 949, 5:

*Βοιωτῶν μὲν Πηγέλειος καὶ Λήμιτος ἦρχον
Ἀρκεσίλαος τε Προθοήνωρ τε Κλονίος τε.*

Pthiotarum duces duo nominantur XIII 693:

*Πρὸ Φθίων δὲ Μέδων τε μενεπτόλεμός τε Ποδάρκης*²⁵

Epeorum duces non solum plures enumerantur sed etiam plures
terrae, quae res ni fallimur sic intelligenda est, ut Epeos primorum
temporum gentem victricem et Elidi 13, 275:

ἥ εἰς Ἥλιδα δῖαν, ὅθι κρατέουσιν Ἐπειοί

et insulis imperantem habeamus. Leguntur autem II 615, 6; 618, 9:

*οἳ δ' ἄρα Βουπράσιόν τε καὶ Ἥλιδα δῖαν ἔναιον
ὄσσον ἐφ' Ὑρμίνῃ κ. τ. λ.
τῶν αὖ τέσσαρες ἄρχοι ἔσαν, δέκα δ' ἀνδρὶ ἐκάστω
νῆες ἔποντο θοαί, πολέες δ' ἔμβαινον Ἐπειοί*

et duces enumerantur

Ἀμφίμαχος καὶ Θάλπιος Λιῶρης Πολύξεινος

Deinde XV 518, 9 Otum necant

Φυλείδew ἔταρον, μεγαθύμων ἀρχὸν Ἐπειῶν

Atque alii tres Epeorum duces inveniuntur XIII 691, 2:

*αὐτὰρ Επειῶν
Φυλείδης τε Μέγης, Ἀμφίων τε Δρακίος τε*

²⁵ Quamquam ipse Medo II 716—727 Philoctetae Lemni relictī exercitui praeest.
Podarces autem fratris Protesilai turmae II 695—707.

qui non solum Eleis Epeis praesunt sed etiam insularum Echinadum II 625--8:

οἱ δ' ἐκ Δουλιχίου Ἐχινάων θ' ἱερῶν
νήσων, αἱ ναίουσι πέτρην ἀλδὸς Ἥλιδος ἄντα,
τῶν αὖθ' ἡγεμόνευε Μέγης ἀτόλαντος Ἀρηι
Φυλείδης κ. τ. λ.

Summam igitur si facimus rerum in extrema parte opusculi nostri explicatarum, regem habemus, quem consueto more filius sequitur. Sed diis populisve invitis facile fieri potest, ut regnandi potestas ad alium quem fortissimum principem transeat, quia potestatis regiae fundamentum est fortitudo. Neque solum unum regem sed etiam duos consanguineos et plures nullo sanguinis vinculo coniunctos extitisse accepimus. Quos plures saepe uni maiori subditos fuisse probare studuimus, neque tamen negavimus, inveniri plures dignitate nullo modo diiudicata. Quam ob causam restat ut vel concedamus latius regiae potestatis fines patuisse, vel inter principes et reges non multum differentiae intercessisse. In quibus difficultatibus explicandis multi viri docti saepius professi sunt, distare inter se Odysseae reges atque Iliadis. Principes enim plus valere in Odyssea, neque reges vereri eorumque familiam, ut vel ius hereditarium non magni haberent. Inter quos viros doctos Lessmannus in dissertatione citata populo quoque plus in Odyssea tribuit quam in altero carmine his: „Si quid vero populo concedendum est, id potius in Ithacensium Phaeacumque civitatem cadit, quippe quae aliter fuerit constituta et mutata iam rerum publicarum forma ad seriorum temporum rationem propius accedat.“ Non mutatum autem civitatis genus sed reipublicae conditio efficit ut Iliadis rex validior evaserit, quia bellum omnibus temporibus leges graviores, potestatem maiorem praestat, quo Aristotelis quoque dictum spectat *πὰρ γὰρ ἐμοὶ θάνατος*. Neque tamen ipsius Homeri Agamemno verus rex cum historiae factis consentiens est habendus. Etenim rex quem videmus curis et perturbationibus vexatum, subsidiis atque rationibus non multum valentem, qui multa facturum est, pauca efficit, quem nulla fere potestate hi versus demonstrant II 72:

ἀλλ' ἄγετ' αἰ' κέν πως θωροήσομεν νῆας Ἀχαιῶν κ. τ. λ. .

is quo iure summam imperii sibi vindicare ausus fuerit? (E. Curtius, Gr. Gesch. 1. Bd. p. 123. Schöm. p. 22.) At sine dubio Agamemno-

nis potentia olim latissime patuit, cuius ex nomine gentili insula nomen duxit usque ad nostrum tempus. Pelopidae autem semper magnitudinis causam protulerunt. Fabulae enim antiquissimae atque rerum fama clarissimam stirpem regiam ex Asia ducunt (Preller, Gr. Mythol. II. Aufl. 2 Bd. p. 379, 382, 3.) Thucydides haec I c. 9: λέγονσι δὲ καὶ οἱ τὰ σαφέστατα Πελοποννησίων μνήμη παρὰ τῶν πρότερον δεδεγμένοι Πέλοπα τε πρῶτον πλήθει χρημάτων, ἃ ἔλθεν ἐκ τῆς Ἀσίας ἔχων ἐς ἀνθρώπους ἀπόρους, δύναμιν περιποιησάμενον τὴν ἐπωνυμίαν τῆς χώρας ἐπηλύτην ὄντα ὁμῶς σχεῖν, καὶ ὕστερον τοῖς ἐγγόνοις ἔτι μείζω ζυγεῖσθαι.

Neque minus vasa picta, ex quo tempore Paridem Asiaticum exprimunt, ex eo Pelopem praebent virum iuvenilem pulchrum, Asiaticum. De divitiis autem huiusce familiae regiae non solum Thucydides narrat, sed etiam famae non ignotus est rex πολυχρύσοιο Μυκῆνης (cf. 3, 305; VII 180; XI 46. Preller, II p. 384, 387 annot. 3 et 4. Curt., Gr. Gesch. I 381.)

Quam ob causam famam veram esse putamus, ex qua Pelopidae principes Phrygiae, cuius terrae religioni magnae deum matris Tantalum coniunctum videmus (E. Curtius, Gr. Gesch. I 77.) sunt habendi, qui Asiam deserentes Pisam Elidensem occupaverunt, postea vero planitiem Argorum cum urbe et arce Mycenis (Curtius a. l.) Cui rei maximum momentum tribuendum est. Thucydides enim narraverat cum magnis divitiis Pelopem ex Asia venisse. Magnae autem divitiae illis temporibus Asiaticos populos Graecorum consanguineos iam eruditiores fuisse quam Graecos germanos probant. Eo non solum divitiae spectant sed etiam ipsae ruinosae Mycenae. Portam enim per quam Agamemno velut triumphans in bellum Troianum est provectus (Gell, Probestücke der Städttemauern des alten Griechenlands Taf. VIII, Erklär. p. 17.) marmore viridi duo leones tuentur. Leones autem Rheae sive Cybelae non solum sancti sunt, sed etiam leones portae custodes Orientis terrarum proprii sunt habendi. Neque minus leonum corpora ob artem statuariam orientis partes profitentur. Assyriorum enim vasa aenea et res caelatae animalia demonstrant corporibus longis, quos quidem leones licet vocare, neque tamen veri sunt, quippe qui non naturam sequantur sed ex consueto more a posterioribus tradito, sint facti. Atque eadem animalia nostri leones sunt. Columna autem — reiicimus enim multorum virorum clarorum doctas columnae interpreta-

tiones — non alia est atque illae quae inveniuntur in sepulcrorum monumentis. Babyloniorum quoque et Assyriorum splendorem orationis artes imitantur et Agamemnonis thesaurus vestigia parietum aere ardentium usque ad nostrum tempus servavit. (O. Müller, Handb. der Archäol. der Kunst. III. Aufl. §. 49. Lübke, Gesch. der Archit. 3. Aufl. p. 100 ann. 2.)

Neque minus originem Asiaticam columnae, quae in primo aditu sunt inventae, et colore vario et ornatu formarumque mollitie produnt. (Vide apud Lübkeum columnam depictam in pagina citata, cui numerum 64 adscripsit.) Quam ob causam cetera quoque rudera ab Elgino illo loco inventa, optime Phrygiam patriam profiteri credimus, ubi similes sepulcrorum exstructorum frontes nostro quoque tempore exstant. (Ersch und Gruber, Encykl. Bursian, Gesch. der Griech. Plastik p. 393.)

Reges igitur Pelopei, quorum urbs Mycenarum tempore heroico inter Graecos non minus eminebat quam artium florentium aetate ipsae Athenae (E. Curtius, Pelop. II p. 401.) peregrini sunt qui divitiis et artibus patriam eruditorem (Curt., Gr. Gesch. I 288, 416) fuisse probant. Itaque intelligimus cur hi reges peregrini, quibus Lydorum lingua tyrannorum nomen adscripsit, alia potestate praediti fuisse debuerint. Mycenis enim regem fuisse necesse est divitiis maximis valentem et multis servis, quibus rebus peregrinus princeps eo facilius Graecorum exercituum summus dux existere poterat, quod mores eruditiores non sunt seiungendi a maiore arte militari. Nos autem rebus de Agamemnone explicatis ob eam causam summum momentum tribuimus, quod hi tantum reges alia potestate duos Homeri locos explicant. Menelaus enim Ulixem donaturus est urbe 4, 174 — 7:

*καὶ κέ οἱ Ἀργεῖ νάσσα πόλιν καὶ δώματ' ἔτενξαι
ἔξ Ἰθάκης ἀγαγὼν σὺν κτήμασι καὶ τέκεϊ ᾧ
κ. τ. λ.²⁶*

Agamemno in Iliade eadem Achilli promittit IX 149, 153 — 6:

²⁶ Non intelligimus cur Menelaus promiserit quae nunquam sit facturus; in fabularum carmine poeta non omnia movendorum animorum causa fabulari potest — quae leguntur apud Ameis. edit. in pag. 102.

ἔπτα δὲ οἱ δώσω εὐναιόμενα πολιάθρα

κ. τ. λ.

πῦσαι δ' ἐγγὺς ἀλός, νέεται Πύλον ἡμαθόεντος·

ἐν δ' ἄνδρες ναίουσι πολύρρηγες πολυβοῦται.

οἱ κέ ἐ διωτίνησιν θεὸν ὥς τιμήσουσιν

καὶ οἱ ὑπὸ σκήπτρῳ λαπαρὰς τελέουσι θέμιστας.

Quam ob causam Schoemannus dicit fieri potuisse ut ad poetas fama rerum Peloponnesiarum longe aliter constitutarum sit perlata (Schoem. I p. 35.) Ithacenses autem et Phaeaces si mitiores reges praebent, quorum potestas non illo modo latissime patuit, apud quos rex est primus inter pares, si cum regibus nobiles comparamus, nobis verae potestatis regem demonstrant cum historiae fide consentientem. Neque affirmare dubitamus, hanc Ithacensium et Phaeacum regum potestatem quadrare in germanos Graecorum reges omnes, ubi non antiquiores incolae, rudiores illi quidem servi sunt facti (compar. Th. Mommsen, Röm. Gesch. II. Aufl. 1. Bd. S. 70.) aut reges peregrini maiorem potentiam maioremque dignitatem explicaverunt. Quibuscum germanis regibus Graecis optime consentiunt, quae apud Tacitum in Germaniae libro legimus, capite septimo: „Reges ex nobilitate, duces ex virtute sumunt. Nec regibus infinita aut libera potestas, et duces exemplo potius quam imperio, si prompti, si conspicui, si ante aciem agant, admiratione praesunt.“

In contionibus autem regis parvam potestatem cognovimus ex capite 11 citato.

Apud Germanos igitur reges fortitudine fere omnia praestant, prudentia, reges qui ex nobilitate prodierunt divitiis et comitum magnitudine insignes (H. Leo, Lehrb. der Gesch. des Mittelalters, 1. Th. p. 33.)

Si consideramus Germanorum civitatem, in qua sunt nobiles et ingenui vel liberi cives (Ioh. Scherr, deutsche Kultur- und Sittengeschichte II. Aufl. p. 38) recordamur Graecorum civitatis. Apud Agamemnonem enim principes in concilio invenimus, qui per se reges suorum populorum in bello Troiano nihil aliud valebant quam Alcinoo principes aut Ithacensium nobiles, qui populi primores sunt, praeter quos alii nobiles multi et liberi vel ingenui semper floruerunt.

Aristoteles autem nobis dixerat heroico tempore reges volentibus civibus exstitisse, Tacitus Germanorum regum creandorum modum tradiderat, apud Romanos penes cives quoque civitatis summa res erat ut

haud dubie apud omnes antiquissimos Indogermanorum populos (Momm-
sen, Röm. Gesch. I p. 72) quibus perspectis civitatem homericam sic
constitutam fuisse putamus.

Reges potestatem non liberam agunt, quam adepti sunt fortitudine
belli, in concione facundia, divitiis; nobiles in omnibus fere rebus re-
gem, qui primus est inter pares, aequant; potentia autem populi,
cuius in consensu et regem potestas et principum auctoritas nixa, ex
verbis oraculi Delphici explicanda est (Lyk. c. VI Plut.) δάμωρ δὲ τὰν
κυρίων ἡμεν καὶ κράτος.

